

Kuunnellaanko minua?

Nuorten työnhaun muuttuva toimintaympäristö Uudellamaalla

SANTTU SUNDVALL

Kuunnellaanko minua?

–Nuorten työnhaun muuttuva toimintaympäristö Uudellamaalla

SANTTU SUNDVALL

RAPORTEJA 104 | 2013
KUUNNELLAANKO MINUA?
– NUORTEN TYÖNHAUN MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ UDELLAMAALLA
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Santtu Sundvall
Kansikuva: Station MIR

ISBN 978-952-257-892-1 (PDF)

ISSN 2242-2854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-257-892-1

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

Tiivistelmä	2
Johdanto	3
Tutkimuksen toteutus	4
Nuorisotakuu tukee nuorten työllistymistä ja ehkäisee syrjäytymistä	5
Nuorten palvelut TE-toimistoissa	6
Nuoret TE-toimiston palvelulinjoilla	8
Uusimaa nuorten työnhaun toimintaympäristönä	10
Nuorisotyöttömyyden rakenne Uudellamaalla	10
Sukupuoli	11
Kieliryhmät	11
Koulutusasteet	12
Ammattiryhmät.....	13
Nuorisotyöttömyyden aikasarjat ja kehitys Uudellamaalla	14
Nuorisotyöttömyys Uudenmaan alueen kunnissa	17
TE-toimiston mittarit ja nuoret Uudellamaalla	18
Alle 25-vuotiaille työttömille tehdyt suunnitelmat.....	18
Alle 25-vuotiaiden virta yli 3 kuukauden työttömyyteen (%)	18
Alle 25-vuotiaat palveluiden piirissä olevat nuoret	19
Alle 25-vuotiaiden nuorten aktivointiaste (%)	20
Työttömyyden kesto ja päättymissy	21
Nuorten teemahaastattelut	23
Haastateltujen nuorten taustatiedot	23
Työnhakuun ja työttömyyteen liittyvät kysymykset	25
Työnhaun keskeisyys sekä työttömyyteen liittyvät tunteet	25
Työnhaun aktiivisuus ja erilaiset verkostot.....	27
Työnhaun aikaiset haasteet	28
Työn ja työnteon merkitykseen liittyvät kysymykset	28
Työnteon ja yrittäjyyden merkitys nuorelle	28
Työelämään kohdistuvat haaveet ja niiden muutokset	29
Täydellisen ja epätäydellisen työpaikan kuvaukset.....	30
Työelämään kohdistuvat väitteet	31
TE-toimistojen palveluun liittyvä kysymykset	32
TE-toimistoja koskevat mielikuvat.....	33
TE-toimiston onnistumiset ja heikkoudet haastateltavien näkökulmista.....	35
Nuorisotakuun merkitys haastatelluille.....	37
Millaisia ehdotuksia nuorilla oli?.....	38
Nuorten ja TE-toimistojen yhteistyötä tukevia näkökulmia	39
Lopuksi	41
Lähteet	44

Tiivistelmä

Toimintaympäristöanalyysi

- Nuorten työnhaun toimintaympäristö on vuoden 2013 aikana muuttunut sekä Uudellamaalla että koko maassa haastavaksi
- Uudellamaalla alle 25-vuotiaiden työttömyys oli vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesäkuu) keskimäärin 27,8 % suurempi kuin vuotta aikaisemmin.
- Nuorisotyöttömyyden nousu on alueella keskittynyt erityisesti ilman pidempää työhistoriaa tai ammatillista koulutusta olevien nuorten keskuuteen. Kasvu on ollut suurta myös teollisuuden ja palveluiden ammattialoilla. Etenkin työttömien sähköasentajien, varastotyöntekijöiden ja kokkien ryhmät ovat suuria.

Haastattelut

- Nuoria haastateltiin kolmen teemakokonaisuuden avulla: 1) Nuoret ja työnhaun haasteet 2) Työn tekemisen merkitys 3) ja TE-toimiston palveluprosessi nuoren näkökulmasta
- Työttömyys ei pelottanut nuoria, mutta sen pitkittyminen koettiin stressaavaksi. Haastavaksi oli koettu erityisesti työnantajien korkeat vaatimukset työkokemukselle.
- Työn merkitys oli nuorille suuri. Työn tekeminen merkitsi turvaa ja osallisuutta yhteiskunnasta. Nuorten työnhaku on syytä nähdä jatkumona, jota yksittäinen ”väärä” koulutus- tai uravalinta ei kaada.
- Nuorten mielestä hyvän työpaikan ominaisuuksiin kuului hyvä sijainti, hyvä työyhteisö ja nuorta arvostava ja nuoreen luottava esimies.
- TE-toimisto on usein ensimmäinen viranomaistaho, jonka nuori työnhakunsa kynnyksellä kohtaa. Kohtaamisen hengellä on voimakas vaikutus mm. työnhaun motivaation ja aktiivisuuden kannalta. Työnhaun positiivisia mielikuvia on kyettävä vahvistamaan TE-toimistossa.
- Vaikka nuoren ulkoiset edellytykset työllistyä olisivatkin hyvät, voi hänellä olla ns. piilotettuja työelämään kohdistuvia tarpeita, jotka TE-toimiston olisi kyettävä selvittämään mahdollisimman perusteellisesti.
- Nuoret halusivat TE-toimistosta henkilökohtaista ja pitkäkestoista palvelua. Henkilökohtaisesti tarjottu tieto esim. työmarkkinoista koettiin aina paremmaksi vaihtoehdoksi kuin tietopakettien lukeminen.
- Koulujen ja muiden oppilaitosten sekä työelämän yhteistyötä toivottiin tiiviimmäksi.
- Uudenmaan TE-toimisto sai haastatteluiden perusteella suurimmaksi osaksi kiitettävän arvosanan

Johdanto

Vuoden 2013 alussa voimaan astunut nuorisotakuu on ollut yksi Kataisen I hallituksen tärkeimmistä kärkihankkeista. Nuorisotakuun keskeisenä tavoitteena on ehkäistä alle 25-vuotiaiden nuorten ja alle 30-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömyyttä ja syrjäytymistä sekä alentaa heidän kynnystään päästä töihin avoimille työmarkkinoille.¹ Nuorisotakuu toteutetaan usean hallinnonalan yhteistyönä. Työhallinnon palveluiden osalta nuorisotakuun toteutumisesta vastaavat työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ohjauksessa alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskus) sekä työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimisto).

Nuorisotakuu astui voimaan kasvavan työttömyyden kynnyksellä. Vuonna 2008 alkanut taantuma voimistui vuoden 2013 alussa ja kasvatti työttömyyden määriä Euroopan-laajuisesti. Erityisesti Etelä-Euroopassa nuorisotyöttömyysluvut ovat tällä hetkellä olleet huolestuttavan korkeita. Espanjassa nuorisotyöttömyysaste oli vuonna 2012 keskimäärin 53,2 %.² (Eurostat 2012). Suomessa tai muissa Pohjoismaissa ei samanlaisiin lukemiin onneksi ole ylletty. Kasvava kehitys on kuitenkin ollut viime vuosina selkeää.

Työttömyyden nousu on pitkälti sidoksissa kansainvälisestä finanssikriisistä aiheutuneeseen taantumaan, joka on heikentänyt erityisesti teollisuus- ja rakennussektorin suhdanneodotuksia. Heikkojen suhdanteiden johdosta irtisanomiset ja lomautukset ovat koetelleet näitä aloja. Suhdanteista on seurannut myös se, että työvoiman kysyntä on hiipunut, eivätkä työnantajat yhtä rohkeasti uskalla palkata uusia työntekijöitä. Etenkin lyhyellä työkokemuksella varustetuille nuorille näillä tekijöillä on työllistymismahdollisuuksia heikentävä vaikutus.

Taantuman viimeisimmässä vaiheessa negatiiviset työllisyysvaikutukset ovat alkaneet näkyä myös palvelualoilla ja kaupansektorilla. Näiden alojen yritykset ovat perinteisesti olleet nuorten kannalta hyvin tärkeitä työllistäjiä. Palvelu- ja kaupanaloilla on tyypillisesti tarjolla hyvin paljon kesätyöpaikkoja. Helsingin Kauppakamarin alkuvuodesta 2013 julkaistun työnantajien kesätyöpaikka kyselyn mukaan suuret yritykset ovat kuitenkin vuonna 2013 hieman vähentäneet kesätyöpaikkatarjontaansa. Sen sijaan pk-yritykset palkkasivat nuoria lähes yhtä paljon ellei enemmänkin kuin aikaisempina vuosina. (Helsingin kauppakamari 2013).

Koko Suomessa alle 25-vuotiaiden työtönten työnhakijoiden määrä kasvoi eniten heti vuonna 2008 alkaneen taantumien kynnyksellä. Vuoden 2009 toisella neljänneksellä nuorisotyöttömiä oli koko maassa keskimäärin 35 227, mikä oli 72 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Uudellamaalla prosentuaalinen muutos oli vielä suurempaa. Pahimmillaan nuorisotyötöntien määrä jopa kaksinkertaistui edellisvuoteen nähden. Vuoden 2010 aikana nuorisotyöttömyyden suunta kääntyi Uudellamaalla lievään laskuun, joka kuitenkin pysähtyi vuoden 2012 alussa. Vuoden 2013 alkupuoliskolla nuorisotyöttömyys on alueella taas hyvin jyrkässä nousussa ja jopa vuoden 2009 lukemat on jo ylitetty. Nykytilanteen haastavuutta lisää se, että nuorisotyöttömyys ei taantumien jälkeen ole missään vaiheessa laskenut sitä edeltävälle tasolle.

Yhteiskuntapoliittiselta kannalta nuorten pitkittyneen työttömyyden ja syrjäytymisen seuraukset ja kustannukset ovat mittavat ja vaikutukset voivat ulottua hyvinkin pitkälle tulevaisuuteen. Nuorena alkanut pitkäaikaistyöttömyyden ja syrjäytymisen kierre voi koko työiän kestäessään merkitä kansantulon kannalta jopa 700 000 euron menetystä per henkilö (Somero, Winqvist ja Pulliainen 2009). Yhteiskunnallisten seurausten lisäksi nuorisotyöttömyys on kuitenkin nuorelle myös hyvin henkilökohtainen asia. Jokainen nuori kokee ja kohtaa työttömyyden eri tavalla. Työttömyyden aikana kohdattujen negatiivisten että positiivisten kokemusten vaikutukset voivat näkyä yksilön asenteissa pitkälle tulevaisuuteen.

¹ Nuorisotakuu. <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu>. Tiedot tarkastettu 15.10.2013

² Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/main_tables. Tiedot tarkastettu 15.10.2013

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sekä nuorten työnhaun muuttuvaa toimintaympäristöä Uudellamaalla että nuorisotakuun piirissä olevien nuorten kokemuksia ja näkemyksiä työnhausta, työttömyydestä ja TE-toimistoista. Jotta nuorten oma ääni saataisiin parhaiten kuuluviin, toteutettiin tutkimuksen jälkimmäinen osa teemahaastattelun menetelmää käyttäen puhelinhaastatteluna. Haastateltavia valittaessa keskityttiin pelkästään nuorisotakuun ensimmäiseen kohderyhmään: alle 25-vuotiaisiin työttömiin nuoriin. Tutkimusta varten haastateltiin 10 nuorta ympäri Uuttamaata. Haastattelut rakentuivat kolmen teeman ympärille: nuorten suhtautuminen työnhakuun ja työttömyyteen, työn tekemisen merkitys nuorille sekä nuorten kokemukset TE-toimistossa asioinnista.

Ensimmäisen teemakokonaisuuden sisällä pyrittiin etsimään vastausta mm. kysymyksiin, millä tavalla nuori määritteli itsensä työnhakijana, mitä työ hänelle merkitsi ja miten nuoren päämäärät ovat suhteessa työelämään muuttuneet vuosien aikana. Kokonaisuudessa korostettiin myös nuorten suhdetta työttömyyteen: millaisia pelkoja se on herättänyt tai miten siihen on reagoitu. Toisen teeman alla keskityttiin työhön yhdistettyihin merkityksiin ja nuorten työelämää koskeviin haaveisiin. Kolmannessa teemassa arvioitiin nuorten kokemuksiin TE-toimistojen onnistumisia nuorten palvelemissa. Nuorille annettiin myös mahdollisuus ottaa kantaa siihen, millaista tukea he itse kaipaisivat eri viranomaistahoilta.

Tutkimuksen toteutus

Tutkimusta varten laadittiin ensiksi nuorten työnhaun toimintaympäristöä kuvaava analyysi TEM:n Työnvälitystilaston tietoja hyödyntämällä. Analyysissä keskityttiin nuorisotyöttömyyden keskeisiin taustamuuttujiin ja aikasarjoihin Uudellamaalla.

Tutkimuksen jälkimmäinen osuus toteutettiin haastattelemalla kymmentä alle 25-vuotiasta nuorta kevään 2013 aikana. Haastattelu menetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Kaksi ensimmäistä testihaastattelua toteutettiin sähköpostin välityksellä niin, että nuori sai arvioida myös kysymyksiä. Osa nuorista oli hankala tavoittaa virka-aikaan ja lisäksi osa hieman arasteli kasvokkain tehtävää haastattelua. Tästä syystä haastattelut päädyttiin tekemään puhelimen välityksellä. Haastattelua varten rakennettiin teemallisista kokonaisuuksista n. 30 kysymyksen patteristo, mutta teemahaastattelun mukaisesti varsinaista keskustelua pystyttiin laajentamaan myös ennalta määriteltyjen teemojen ulkopuolelle.

Lista mahdollisista haastateltavista poimittiin tietokanta-ajolla TE-toimistojen URA-tietokannasta. Hakukriteeri määriteltiin niin, että eriteltyt asiakkaat olivat ilmoittautuneet työttömiksi työnhakijoiksi Uudenmaan TE-toimistoon, heidän työttömyytensä oli alkanut tammikuun 2013 aikana, he olivat alle 25-vuotiaita eikä heillä ollut aikaisempia merkintöjä URA:ssa. Jälkimmäinen kriteeri merkitsi sitä, että henkilöt olivat TE-toimistojen täysin uusia asiakkaita.

Edellä mainituilla hakukriteerillä URA:sta löytyi n. 800 nuorta. Tästä joukosta valikoitiin kevään aikana 10 haastateltavaa. Haastateltavien valinta pyrittiin pitämään mahdollisimman satunnaisena, mutta kuitenkin niin, että esim. sukupuoliryhmät ja alueellinen jakautuminen tulivat tasapuolisesti edustetuiksi. Kaikki haastattelut olivat yksilöhaastatteluita. Ongelmaksi nuorten kohdalla nousi tavoitettavuus ja sovittujen haastatteluajankohkien peruuntuminen viime hetkellä. Suuri joukko nuorista oli saanut varsinkin kevääseen mennessä töitä, joten haastatteluita jouduttiin sopimaan virka-ajan ulkopuolelle.

Nuorisotakuu tukee nuorten työllistymistä ja ehkäisee syrjäytymistä

Nuorisotakuun periaatteet on kirjattu pääministeri Jyrki Kataisen I hallituksen ohjelmaan, jossa sen toteutumisen varmistaminen on nostettu yhdeksi hallituskauden näkyvimmistä kärkihankkeista (Katainen I). Nuorisotakuun avulla pyritään edistämään nuorten työllistymismahdollisuuksia ja ehkäisemään heidän syrjäytymistään työmarkkinoilta. Työttömyyden ja lyhykestoisenkin syrjäytymisen vaikutukset voivat nuoren elämässä että yhteiskunnan kannalta olla suuret. Nuorisotakuu yhdistää kolme osa-alueetta: nuorten yhteiskuntatakuun, koulutustakuun ja nuorten aikuisten osaamishjelman³.

Nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteena on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vasta valmistuneelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden sisällä työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta. Nuorten yhteiskuntatakuun keskeinen tavoite on siis ehkäistä nuorten työttömyyden pitkittymistä ja helpottaa heidän pääsyään työmarkkinoille. Tähän tavoitteeseen tähdätään kohdennettujen työvoimapalveluiden ja tiiviimmän yhteistyön avulla.

Yhteiskuntatakuun ensimmäinen vaihe on nuorille työttömille laadittavan työllistymissuunnitelman tekeminen. Suunnitelma laaditaan nuoren ja TE-toimiston yhteistyönä kahden viikon sisällä työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta. Näin nuoren palveluntarve arvioidaan alkukartoituksessa nopeasti ja hänen tilanteeseensa voidaan reagoida välittömästi. Työllistymissuunnitelmassa kartoitetaan nuoren tilanne, ammattitaito ja osaaminen sekä mahdolliset työllistymistä vaikeuttavat ja nopeuttavat tekijät. Näiden perusteella nuori ohjataan sellaisten TE-toimiston palveluiden piiriin, jotka parhaalla tavalla edistävät nuoren työllistymismahdollisuuksia ja työmarkkinakelpoisuutta. Suunnitelmaa on tarkoitus tarkentaa viimeistään kuukauden sisällä. Suunnitelman päivittämisen välissä nuorta ei kuitenkaan päästetä passivoitumaan. Tämä varmistetaan tiivistetyllä yhteydenpidolla nuoreen.

Yhteiskuntatakuun asiakkaat jakautuvat pääasiallisesti kahteen ryhmään sen perusteella, onko nuorella ammatillinen tutkinto (ammattikoulututkinto, alempi tai ylempi korkeakoulututkinto jne.). Nuorille, joilta ammatillisesti suuntautunut tutkinto puuttuu, TE-toimisto on luvannut tarjota enemmän ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluita. Nuoria sekä avustetaan oman ammattialan löytämisessä että työnhaun suunnittelemisessä. Jos nuori on valmistunut, pyritään hänen työllistymistään tukemaan palkkatuetulla työllä. Nuorille, joilla on jo ammatillinen tutkinto, pyritään tarjoamaan työkokemusta palkkatuen ja työhönvalmennuksen avulla.

Yhteiskuntatakuuta täydennetään **koulutustakuulla**, jonka kautta jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle pyritään takaamaan jatkokoulutuspaikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Koulutuksen puute heikentää nuoren työllistymismahdollisuuksia ja lisää näin syrjäytymisen uhkaa. Koulutustakuun toteutuminen edellyttää mm., että ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkoja lisätään ja opiskelijavalintaa uudistetaan.

Osana **nuorten aikuisten osaamishjelmaa** 20–29-vuotiaille nuorille, joilta puuttuu kokonaan peruskoulun jälkeinen tutkinto, tarjotaan ohjelman puitteissa mahdollisuus suorittaa tutkinto. Lisäksi etsivä nuorisotyö ja työpajat toimivat kaikkien nuorisotakuun osa-alueiden tukena.

³ Mikä on nuorisotakuu? http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/mika_nuorisotakuu. Tiedot tarkistettu 15.10.2013.

Nuorten palvelut TE-toimistoissa

TE-toimiston nuorisotakuun puitteissa nuorille tarjoamia palveluita ovat erityisesti ura-, työnhaku- ja työhönvalmennus, työvoimakoulutus, työ- ja koulutuskokeilu, starttiraha ja palkkatuettu työ. (Muistio TEM/2905/03.01.04/2012)

Uravalmennus

Uravalmennuksen tavoitteena on auttaa nuorta selvittämään ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojaan. TE-toimisto voi ohjata nuoren uravalmennukseen, jos hän tarvitsee TE-palveluiden lisäksi erityistä panostusta tai toiminnallisia menetelmiä selkiyttääkseen itselleen omat uratavoitteensa.

Uravalmennuksessa työskennellään ryhmässä, keskustellen ja erilaisia harjoituksia ja kotitehtäviä tehden. Valmennuksen aikana nuorella on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan muiden samassa tilanteessa olevien kanssa. Lisäksi nuorelle tarjotaan tietoa eri koulutusvaihtoehdoista, aloista tai ammateista. Valmennuksen aikana asiantuntija kartoittaa nuoren kanssa hänen työtilanteeseensa, kiinnostukseensa ja osaamiseensa sopivia reittejä työelämään.

Työnhakuvalmennus

Työnhakuvalmennuksen tavoitteena on tukea ja ohjata nuorta työn hakemisessa. Valmennus parantaa nuorten työnhakutaitoja ja valmiuksia hakea omatoimisesti töitä. Valmennuksen aikana nuori perehtyy työnhakuprosessiin ja oppii käyttämään erilaisia työnhaun kanavia.

Työhönvalmennus

Palvelun kohderyhmänä ovat ne henkilöt, jotka tarvitsevat tukea siirtyäkseen työmarkkinoille ja pysyäksään siellä. Palvelu on tarkoitettu ensisijaisesti nuorille, joilla on vaikeuksia itsenäisesti hakea ja löytää työtä. Valmennuksessa on kolme osiota: henkilön osaamisen tunnistaminen ja työpaikan etsiminen, tuki työsuhteen alussa ja työhön kiinnittymisessä. Valmennusta voidaan käyttää myös tukemaan TE-toimiston asiakasta kun hän hakeutuu tai siirtyy koulutukseen. Valmennuksen sisältö määritellään jokaisen asiakkaan kohdalla erikseen.

Työkokeilu

Vuoden 2013 alussa työharjoittelu ja työelämävalmennus poistuivat TE-toimistojen palveluvalikoimasta. Nämä palvelut korvaa osittain työkokeilu. Työkokeilun avulla nuori voi selvittää, kiinnostaako tietty ala tai ammatti häntä. Työkokeilu on suunnattu erityisesti ilman ammatillista koulutusta oleville nuorille. Työkokeilu on järjestettävä siten, että se liittyy aidosti nuoren suunnitelmassa olevaan alaan tai ammattiin. Tämä ei kuitenkaan estä nuorta kokeilemasta ammattia useammalta alalta. Pääasiassa työkokeilupaikan hankkiminen on TE-toimiston vastuulla, mutta nuori voi olla tässä asiassa myös itse aktiivinen etsimällä kiinnostavaa työnantajaa.

Työkokeilun piiriin kuuluu myös vaade, että TE-toimistot aktiivisesti selvittävät vastavalmistuneiden nuorten kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan. Nuorten yrittäjyyttä tuetaan mm. starttirahalla.

Palkkatuki ja Sanssi-kortti

Palkkatuki auttaa nuorta työkokemuksen hankinnassa ja rekrytointikynnyksen ylittämisessä. Työnantajalle maksettavalla palkkatuella kompensoidaan palkattavan työntekijän alentunutta tuottavuutta. Palkkatukea tullaan nuorisoi-

takuun puitteissa tarjoamaan erityisesti alle 30-vuotialle vastavalmistuneille sekä muille ammatillisen koulutuksen suorittaneille.

Sanssi-kortin kohderyhmä on laajentunut kattamaan kaikkia alle 30-vuotiaat nuoret. Sanssi-kortti on todiste työnantajalle, että nuoren kanssa on sovittu palkkatuen myöntämisestä. TE-toimiston tehtävä on tukea ja kannustaa nuorta omatoimisessa palkkatukipaikan etsimisessä

Oppisopimuskoulutus

Nuorisotakuun puitteissa oppisopimuskoulutusta pyritään edistämään sekä nuorille että työnantajille tarjottavana vaihtoehtona. Vuodenvaihteessa työnantajalle maksettava korvaus oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä kasvaa huomattavasti.

Oppisopimus koulutuksen kautta työnantaja voi saada ammatillaisen suoraan tarvitsemiinsa tehtäviin. Oppisopimus on määräaikainen työsopimus, joka sitoo opiskelijaa, työnantajaa, oppilaitosta ja koulutuksen järjestäjää. Oppisopimuksen ajan työnantaja tarjoaa opiskelijalle ammatin/tutkinnon edellyttämiä työtehtäviä ja sitoutuu järjestämään työt niin, että opiskelija voi osallistua oppilaitoksen lähipäiviin. Mikäli oppisopimuskoulutukseen otetaan työtön henkilö, voi työnantaja saada työ- ja elinkeinotoimistosta haettavaa palkkatukea. Oppisopimuskoulutuksista on saatu hyviä kokemuksia varsinkin Saksasta.

Työpajat

Nuorten työpajojen tavoitteena on tukea nuorten sosiaalista kasvua, vahvistaa nuoren elämäntaitoja, estää syrjäytymistä ja ohjata nuorta koulutukseen sekä työmarkkinoille. Työpajatoiminnalla on yhteys työhallinnon ohella sosiaali-, nuoriso- ja koulutuspalveluihin. Työpajojen menetelminä ovat työvalmennus ja yksilövalmennus. Työpajat soveltuvat erityisesti nuorille, jotka tarvitsevat tavanomaista enemmän työnohjausta ja jotka tarvitsevat parannusta työelämävalmiuksiinsa.

Työpaja on työpaikka, jossa tarjotaan mahdollisuus palkkatuettuun työhön ja työkokeiluun. Tämän lisäksi työpajalla voidaan toteuttaa myös uravalmennusta.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut.

Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa.⁴

⁴ OKM http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyö . Tiedot tarkistettu 15.10.2013

Nuoret TE-toimiston palvelulinjoilla

TE-toimistojen organisaatorakenne uudistui vuoden 2013 alussa. Tämän seurauksena Uudellamaalla luovuttiin kahdeksasta alueellisesta hallintoyksiköstä koostuvasta organisaatiosta. Nämä korvasi yksi yhtenäinen Uudenmaan TE-toimisto. Uudenmaan TE-toimiston alla toimii kymmenen fyysistä toimipistettä. Samanaikaisesti TE-toimistossa otettiin käyttöön kolmesta erityyppisestä palvelulinjasta muodostuva palvelumalli. Toimiston asiakkaat sijoitetaan eri palvelulinjoille heidän palvelutarpeensa mukaisesti.

Palveluntarve arvioidaan alkukartoituksessa. Palveluntarve määrittyy asiakkaan ja TE-toimiston yhteistyönä. TE-toimiston virkailija ottaa asiantuntemuksensa perusteella kantaa asiakkaan tilanteeseen ja tuo esiin myös sellaisia vaihtoehtoja, joista asiakas ei ole tietoinen tai joita hän ei ole itsensä kohdalla ajatellut mahdollisiksi. Asiakkaan omat tavoitteet, keskustelu ja tarkentavat kysymykset ovat onnistuneen palveluntarvemäärittelyn ja siten myös onnistuneen palvelun edellytyksiä.

Työnvälitys- ja yrityspalvelut -palvelulinjan tarkoituksena on vastata sellaisten asiakkaiden tarpeisiin, joiden ammattitaito ja osaaminen mahdollistavat työllistymisen suoraan avoimille työmarkkinoille tai yrittäjäksi. Asiakkaan ensisijainen tavoitteena tällä linjalla on löytää nopeasti työpaikka avoimilta työmarkkinoilta. Palvelulinjalle voivat sijoittua mm. työstä työhön siirtyvät, aloittavat yrittäjät tai opinnoista valmistuvat. Linjalla painotetaan monikanavaista yhteistyötä esim. sähköisten verkkojen ja puhelimen välityksellä. Keskeistä linjan palveluille on työllistymiseen liittyvä neuvonta ja tarvittaessa ohjaus muihin palveluihin. Linjalla korostuu voimakkaasti asiakkaan oma-toimisuus suhteessa palveluihin hakeutumiseen. Lisäksi linjalla selvitetään myös yrittäjiksi haluavien nuorten valmiuksia ja yritystoiminnan edellytyksiä.

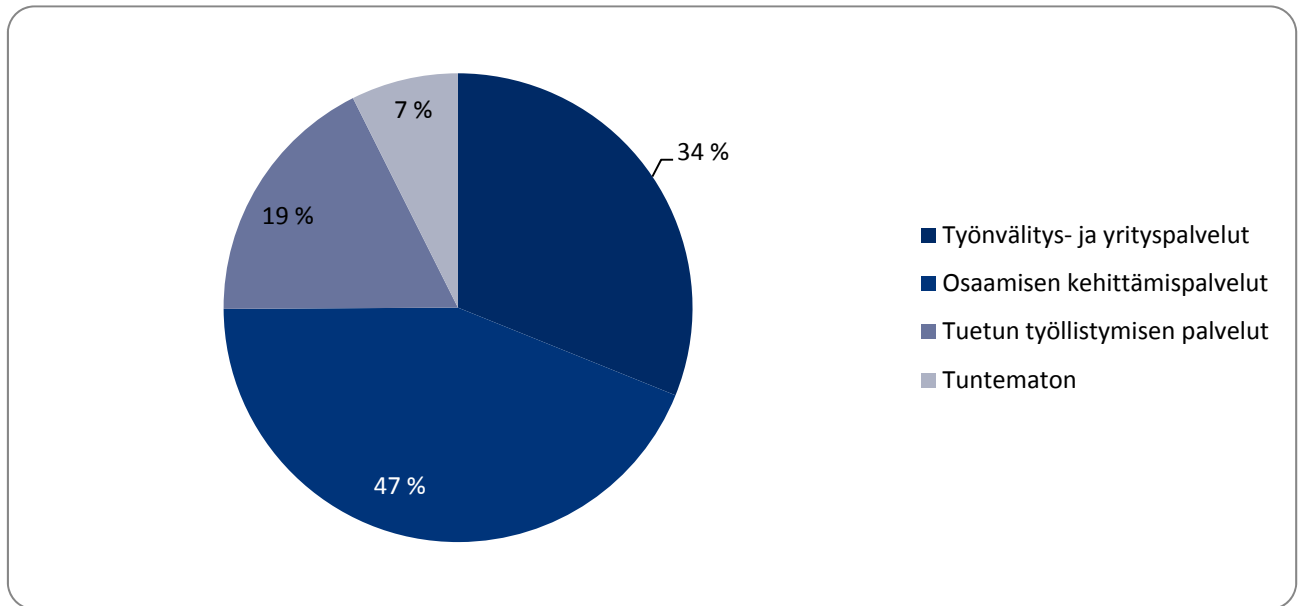
Osaamisen kehittämispalvelut -palvelulinjan asiakkaan palveluntarve on jo hieman suurempi kuin ensimmäisessä ryhmässä. Linjan tarkoituksena on tarjota apua sellaisille asiakkaille, jotka tarvitsevat ammattitaidon parantamista tai tukea työelämää koskevien tavoitteiden selvittämiseksi. Yleensä tämän palvelulinjan asiakkaan uravalinta tai päämäärät eivät vielä ole selkeyntyneet, mutta hän pystyy kuitenkin hyvin viemään tilannettaan eteenpäin TE-toimiston avustuksella. Keskeisiä palveluita ovat mm. koulutusneuvonta ja -ohjaus, ammatinvalinta- ja uraohjaus sekä erilaiset työvoimakoulutukset.

Tuetun työllistymisen palvelut -palvelulinjalla asiakas tarvitsee keskimääräistä enemmän yksilöllistä tukea, ohjausta ja motivointia työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Asiakkaalla saattaa olla taustallaan useampia työllistymistä vaikeuttavia tekijöitä, joiden selvittämisessä tarvitaan lukuisten eri verkostojen yhtäaikaista tukea. Asiakkaalla voi mm. olla takanaan pirstaleinen työhistoria tai pidempiaikainen poissaolo työmarkkinoiden piiristä. Lisäksi voi olla, että asiakkaan elämänhallintataidot ovat mahdollisesti niukat, tai asiakkaalla on esimerkiksi työllistymiseen vahvasti vaikuttava fyysinen, psyykinen tai sosiaalinen ongelma. Ensisijaisia palveluita ovat erilaiset osaamis- ja ammattitaitokartoitukset, valmennukset ja työkokeilut. Myös työpaja toiminnalla on suuri rooli.

Tuntemattomaan ryhmään kuuluvat henkilöt, joita ei vielä ole sijoitettu linjalle.

Suurin osa (47 %) alle 25-vuotiaistatyöttömistä nuorista oli Uudellamaalla vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla sijoitettu Osaamisen kehittämisspalvelut –palvelulinjalle. Tässä ryhmässä on mm. paljon pelkästään peruskoulututkinnon suorittaneita henkilöitä ja ylioppilaita, jotka tarvitsevat työllistyäkseen työkokemusta kerryttäviä TE-palveluita tai muuta vastaavaa tukea. Työnvälitys- ja yrityspalvelut –palvelulinjalla vastaavasti on paljon ammatillisen keski- tai korkeakouluasteen suorittaneita nuoria, joiden omatoimisen työllistymisen katsotaan olevan helpompaa.

Kuvio 1. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden jakautuminen Uudenmaan TE-toimiston palvelulinjoille keskimäärin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä).

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto)

Uusimaa nuorten työnhaun toimintaympäristönä

Nuorisotyöttömyyden rakenne Uudellamaalla

Koko maassa nuorisotyöttömyys lähti korkeaan nousuun vuoden 2013 alussa. Merkkejä noususta oli ollut jo vuoden 2012 aikana, mutta ne olivat vielä hyvin hienovaraisia.

Koko maassa oli vuoden 2013 ensimmäisen puolikkaan aikana (tammi-kesäkuu) keskimäärin kuukauden lopussa 37 774 alle 25-vuotiasta työtöntä. Uudellemaalle heistä sijoittui n. viidennes eli 7 271 henkilöä. Vertailun vuoksi vuoden 2012 ensimmäisellä puolikkaalla koko maassa oli keskimäärin 31 144 ja Uudellamaalla 5 689 alle 25-v. työtöntä työnhakijaa. Nuorisotyöttömyys on kasvanut vuoden sisällä huomattavasti (Uudellamaalla 27,8 %).

Verrattuna muihin ELY-keskusalueisiin on ovat Uudenmaan määrälliset muutokset olleet maan suurimpia. Suhteellisesti nuorisotyöttömyys on noussut voimakkaasti varsinkin rakenteellisista ongelmista kärsivällä Kainuun alueella (37,6 %), mutta myös Pirkanmaalla (29,2 %) ja Varsinais-Suomessa (24,9 %). (Taulukko 1).

Seuraavissa kuvioissa ja taulukoissa tarkastellaan pääsääntöisesti vuoden 2013 ensimmäisen puoliskon kuukauden lopun keskiarvojakaumia Uudellamaalla työ- ja elinkeinoministeriön Työnvälitystilaston tietojen valossa.

Taulukko 1. Alle 25-v. työttömät työnhakijat ja vuosimuutos keskimäärin vuosien 2012 ja 2013 ensimmäisillä puoliskoilla (tammi-kesä) ELY-keskusalueittain.

	I/2012	I/2013	Vuosimuutos	Vuosimuutos %
KOKO MAA	31144	37774	6630	21,3 %
UUSIMAA	5689	7271	1582	27,8 %
PIRKANMAA	3247	4194	947	29,2 %
POHJOIS-POHJANMAA	3322	4078	756	22,8 %
VARSINAIS-SUOMI	2558	3195	637	24,9 %
HÄME	2374	2778	404	17,0 %
KESKI-SUOMI	2234	2769	535	23,9 %
KAAKKOIS-SUOMI	2396	2562	166	6,9 %
LAPPI	1547	1775	228	14,7 %
POHJOIS-SAVO	1530	1757	227	14,8 %
SATAKUNTA	1340	1547	207	15,4 %
POHJOIS-KARJALA	1279	1470	191	14,9 %
POHJANMAA	1032	1282	250	24,2 %
ETELÄ-POHJANMAA	1018	1222	204	20,0 %
ETELÄ-SAVO	977	1063	86	8,8 %
KAINUU	505	695	190	37,6 %
AHVENANMAA	95	111	16	16,8 %

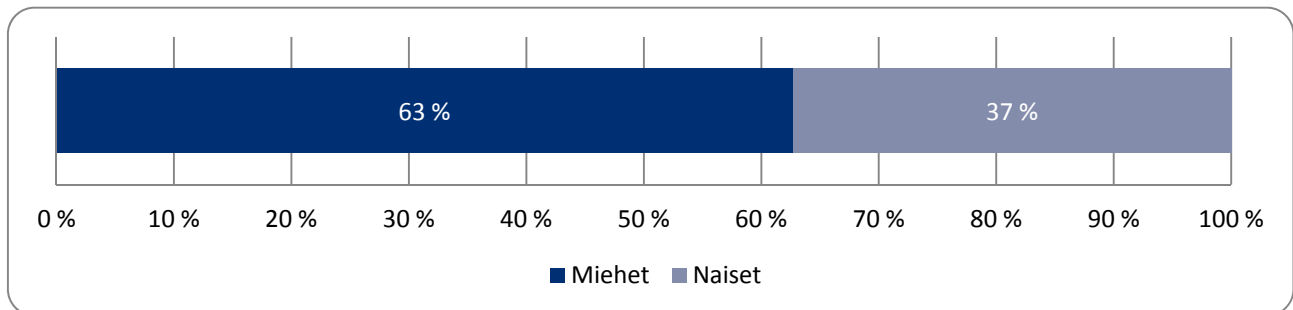
(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto)

Sukupuoli

Enemmistö (63 %) vuoden 2013 alkupuoliskolla työttöminä työnhakijoina olleista nuorista oli miehiä. Osittain miesvaltaisuutta selittää taantuma. Kun taantuma vuoden 2008 loppupuoliskolla iski Suomeen, koetteli se ensialkuun pääasiassa vientivetoisia ja miesvaltaisia teollisuuden ja rakennussektorin aloja. Naisvaltaisille hallinnon-, palvelu- ja kaupanaloille taantuma levisi vasta pienen viiveen jälkeen. Taantumun seurauksena syntynyt nuorisotyöttömyys on siis tässä mielessä hyvin sukupuolittunutta. (Kuvio 2).

Jakauma selittyy myös sillä, että naiset hakeutuvat miehiä aktiivisemmin TE-toimiston palveluiden piiriin. Tilannetta kuvaa mm. miesten huomattavasti naisia alhaisempi aktivointiaste. Miehillä työttömäksi jääminen voi myös osoittautua suuremmaksi haasteeksi kuin naisille. Tästä voi olla pahimmassa tapauksessa seurauksena passivoitumista ja jopa syrjäytymistä.

Kuvio 2. Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat sukupuolen mukaan keskimäärin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudellamaalla.

Lähde: TEM/Työnvälitystilasto)

Kieliryhmät

Keskimäärin noin 14-16 % kaikista työttöminä olleista uusimaalaisista nuorista on vieraskielisiä. Vieraskielisten ja suomea tai ruotsia puhuvien prosentuaalinen suhde on pysynyt lähes samana taantumien aikana. Työttömyyden vuosimuutosta tarkasteltuna vieraskielisten alle 25-vuotiaiden työttömien määrä ei Uudellamaalla noussut alkuvuodesta 2013 prosentuaalisesti yhtä paljon kuin suomea tai ruotsia puhuvien nuorten. Vieraskielisiä alle 25-v. työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla keskimäärin 1 019 henkilöä, mikä on 186 (22,3 %) henkilöä enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

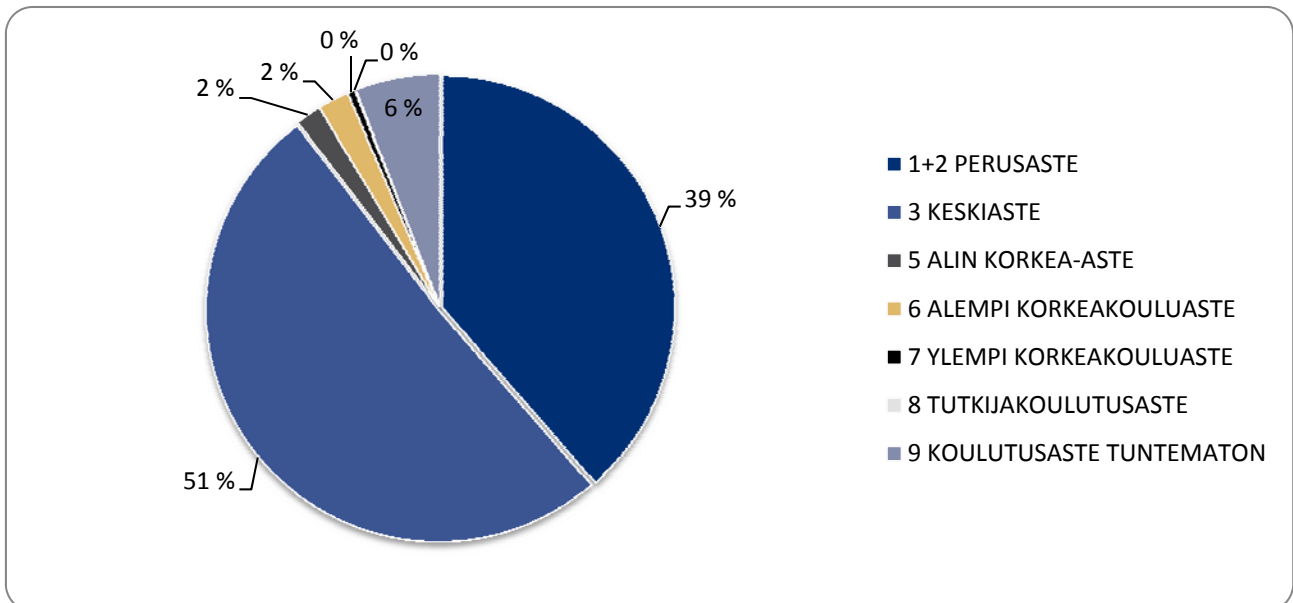
Koulutusasteet

Koulutus, ja erityisesti ammatillinen koulutus, on yksi nuorten työllistymisen tärkeimmistä edellytyksistä. TE-hallinnon piirissä koulutusasteet jakautuvat yhdeksään luokkaan. Perusaste sisältää sekä alemman perusasteen, eli vanhat kansakoulupohjaiset tutkinnot että nykyiset perusasteen tutkinnot. Keskiasteen tutkintoihin kuuluvat erityyppiset ammattitutkinnot ja yleissivistävät ylioppilastutkinnot. Alin korkea-aste kattaa mm. opistossa suoritetun merkonomin tutkinnon. Alemmaan korkeakouluasteeseen kuuluvat ammattikorkeakoulututkinnot, ylempää sekä yliopistotutkinnot että ylempät ammatinkorkeakoulututkinnot. Tutkijakoulutukseen edellyttää tohtorin tutkinnon suorittamista. Tuntemattomaan koulutusasteeseen sisällytetään mm. sellaiset tutkinnot, jotka eivät ole suomalaisen standardien mukaisia.

Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla Uudenmaan ELY-keskuksen alueen alle 25-vuotiailla työttömillä yleisin koulutusaste oli keskiaste. Kyseiseen koulutusasteeseen kuului keskimäärin 3 708 henkilöä eli hieman yli puolet alueen kaikista nuorisotyöttömistä. Ryhmän koko on kasvanut vuoden sisällä keskimäärin 39 % (ka. 1 048 henk.). Erityisesti ryhmän sisällä kasvu on kohdistunut ylioppilastutkinnon suorittaneisiin, joita oli v. 2012 ensimmäisellä puolikkaalla 41 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yleissivistävien tutkintojen osuus keskiasteen koulutuksista on pitkään ollut noin neljännes.

Ammattikoulututkintojen osalta selkeää kasvua on ollut havaittavissa mm. majoitus- ja ravitsemusalan ja sähköalan tutkinnon omaavien nuorten piirissä. (Kuvio 3).

Kuvio 3. Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat koulutusasteen mukaan keskimäärin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudellamaalla.

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

Toiseksi yleisin koulutusaste alle 25-vuotiaiden työttömien keskuudessa on perusaste. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla ainoastaan peruskoulututkinnon varassa olleita työttömiä oli keskimäärin 39 % (2 807 henkilöä) kaikista alle 25-vuotiaista. Ryhmä on vuodessa kasvanut 12,9 %. On kuitenkin huomioitava, että valtaosa peruskoulututkinnon omaavista nuorista on vasta koulutus- tai työhistoriansa alkupäässä, joten on todennäköistä, että suuri osa heistä jatkaa vielä toisen asteen jatko-opintoihin, jolloin heidän työttömyytensä luonnollisesti katkeaa. Vaikeimmassa tilanteessa ovat kuitenkin ne nuoret, joiden koulutushistoria päättyy peruskouluun. (Kuvio 3).

Ammattiryhmät

Vuoden 2008 lopulla alkaneen taantuman vaikutukset näkyivät nuorten keskuudessa ensimmäisenä teollisuuden ja rakennussektorin ammattiryhmissä. Erityisesti vuodesta 2012 eteenpäin vaikutukset ovat kuitenkin alkaneet valua myös palvelusektorille ja kaupanaloille, mikä näkyy osittain siinä, että työnantajista on tullut rekrytoinnissaan paljon varovaisempia. Palvelualoilla haasteet ovat kohdistuneet erityisesti teollisuuteen sidoksissa oleviin varastointi- ja kuljetusaloille.

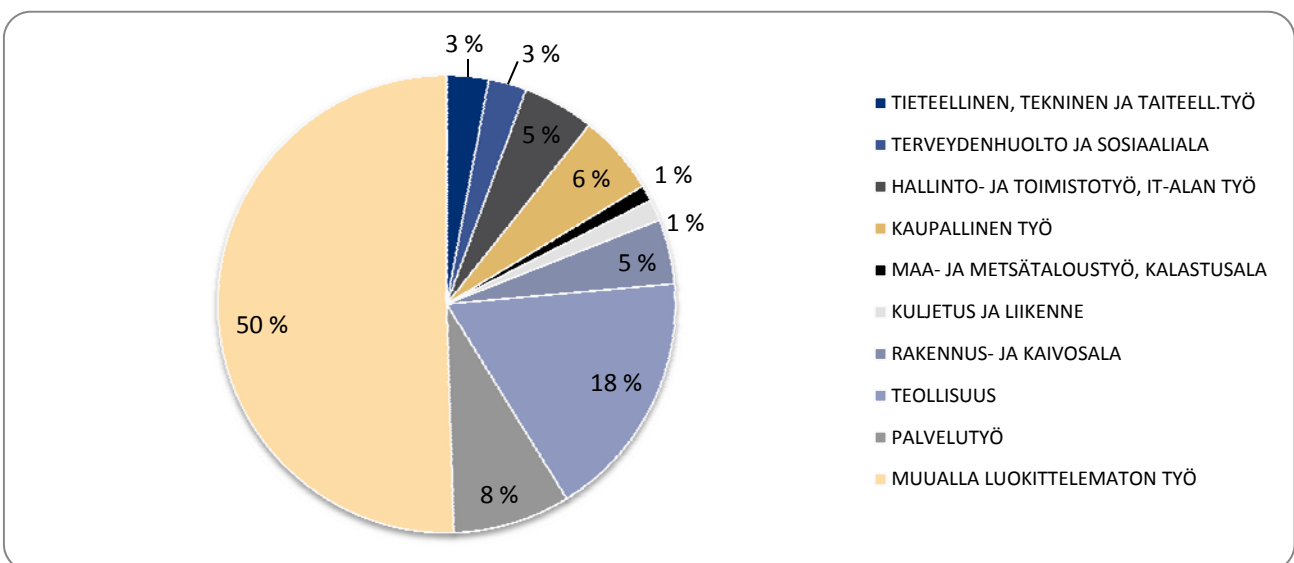
TE-toimistossa nuoren työnhakijan ammattiryhmä määritellään joko aikaisemman työhistorian tai ammatillisen tutkinnon suorittamisen avulla. Suurimmalla osalla alle 25-vuotiaista työttömistä ei kuitenkaan ole vielä ikänsä puolesta pidempikestoista työhistoriaa. Tästä syystä heidät luokitellaan usein ryhmään "Muualla luokittelematon työ". Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla tämä ryhmä muodosti keskimäärin 50 % (ka. 3 672 henk.) kaikista alueen nuorisotyöttömistä. Tärkeätä on huomata, että työttömyyden määrällisesti voimakkain kasvu on kohdistunut juuri tähän ryhmään. Vuoden 2013 alkupuoliskolla ryhmään kuului keskimäärin 572 (18 %) nuorta enemmän kuin vielä vuotta aikaisemmin. Suuri osa heistä oli opiskelijoita ja etenkin ylioppilaita.

Työttömien nuorten yleisin varsinainen ammattiryhmä Uudellamaalla liittyy teollisuuteen. Kyseiseen ammattiryhmään sijoittui vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla keskimäärin 1 281 työtöntä nuorta kuukaudessa, eli 18 % kaikista alle 25-vuotiaista työttömistä. Teollisuuden työttömien määrä on kasvanut viime vuodesta määrällisesti toiseksi eniten (ka. 372 henk.) . Suhteellinen kasvu on ollut vielä suurempaa (41 %).

Suhteessa eniten on kasvanut palveluammattien työttömyys (46 %). Tärkeätä on myös huomata toimisto- ja it-alan ammattien piirissä tapahtunut muutos. Ammattiryhmässä on 42 % enemmän työttömiä työnhakijoita kuin vuotta aikaisemmin. Suuri osa heistä on aikaisemmin atk-suunnittelijan töitä tehneitä henkilöitä. (Kuvio 4).

Teollisuuden aloilta työttömien yleisimpiä ammatteja olivat alkuvuodesta sähköasentaja (ka. 208 henk.), varasto-työntekijä (ka. 168 henk.) ja tietotekniikka ja elektroniikka-asentaja (ka. 164 henk.). Palvelutyössä suurimmat työttömien ryhmät olivat kokit, keittäjät ja kylmäköt (ka. 180 henk.) ja parturikampaajat (ka. 94 henk.).

Kuvio 4. Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat ammattiryhmittäin keskimäärin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudellamaalla.

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

Nuorisotyöttömyyden aikasarjat ja kehitys Uudellamaalla

Toisin kuin kokonaistyöttömyys, nuorisotyöttömyys on luonteeltaan usein voimakkaan kausiluonteista. TE-toimistoihin ilmoittautuneiden nuorisotyöttömien määrä saattaa esimerkiksi alku- ja loppuvuodesta pysyä suhteellisen tasaisena, mutta varsinkin kesä-heinäkuun aikaan, koulujen ja muiden oppilaitosten päättyessä se nousee hyvin korkeaksi. Myös tammikuuhun sijoittuu samanlainen piikki, joka johtuu mm. koulutusten päättymisestä.

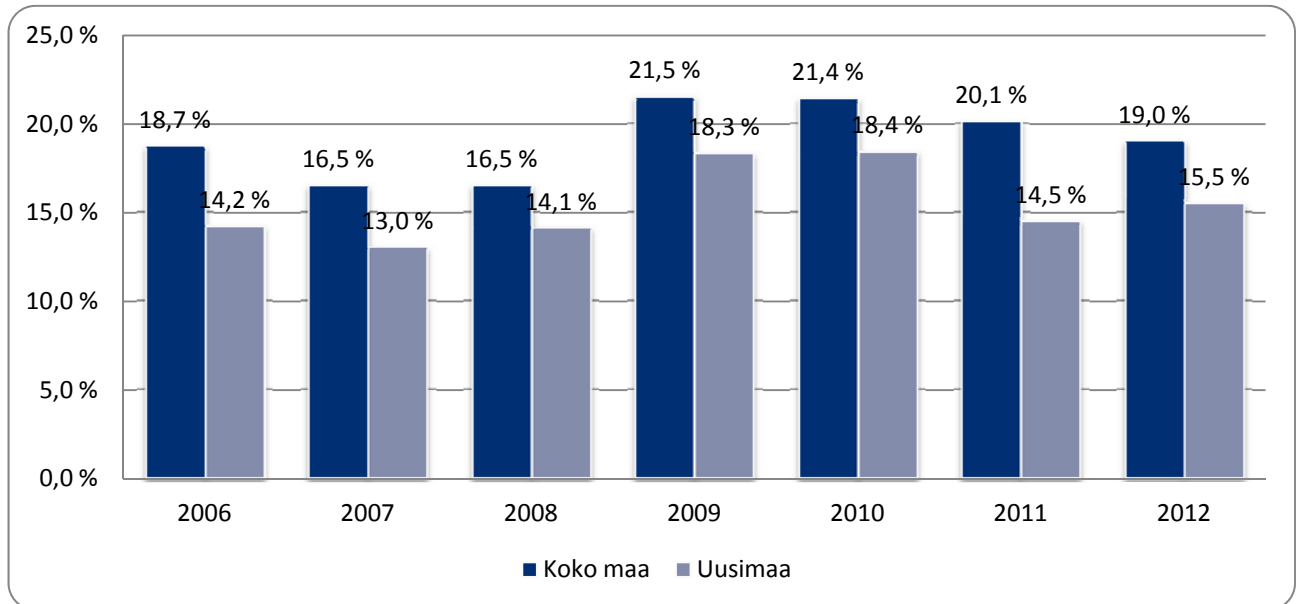
Vaikka nuorisotyöttömyyden kausittaiset muutokset ovat suuria, määrällisesti nuorisotyöttömät muodostavat kuitenkin vain pienen osan kokonaistyöttömyydestä. Esimerkiksi vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla nuorisotyöttömien osuus oli noin 11 % kaikista alueen työttömistä. On kuitenkin muistettava, että suuri joukko työttömistä nuorista ei ilmoitaudu TE-toimistoon, eikä heitä näy myöskään muissa virallisissa rekistereissä. Alueen todellinen nuorisotyöttömien määrä saattaa siis olla tilastolukemaa suurempi. (Myrskylä 2011).

Alle 25-vuotiaiden työttömien joukossa on yleensä paljon vaihtuvuutta ja ainoastaan suhteellisen pienellä osalla työttömyys muuttuu yli vuoden kestäväksi pitkäaikaistyöttömyydeksi. Usein nuorten työttömyyttä kutsutaankin ns. kitkatyöttömyydeksi, mikä tarkoittaa sitä, että esim. oppilaitoksesta valmistunut joutuu valmistumisensa jälkeen olemaan jonkin aikaa työttömänä ennen ensimmäisen työpaikan löytymistä.

Alle 25-vuotiaiden työttömyyden merkittävä piirre on, että se reagoi nopeasti taloudellisiin suhdannemuutoksiin. Heikkojen suhdanteiden aikana yritykset lopettavat usein ensimmäisinä määräaikaiset työtehtävät. Usein näissä tehtävissä toimivat juuri nuoret. (Hämäläinen & Hämäläinen 2012). Lisäksi heikot suhdanteet lisäävät työnantajien varovaisuutta palkata lyhyellä työkokemuksella varustettua työvoimaa. Nuorten työttömyys on kuitenkin harvoin pitkäkestoista. Taloussuhdanteiden parantuessa myös heidän työllisyystilanteensa parantuu yleensä nopeasti.

Nuorisotyöttömyysaste on Tilastokeskuksen lukemien valossa pysynyt Uudellamaalla hieman koko maan tasoa alemmalla tasolla. Vuonna 2012 nuorten keskimääräinen työttömyysaste oli Uudellamaalla 15,5 %, kun koko maassa se oli n. neljä prosenttia suurempi (19 %). Korkeimmillaan nuorisotyöttömyysaste oli vuosien 2009–2010 aikana. Vuonna 2011 nuorten työllisyystilanne parantui Uudellamaalla huomattavasti nopeammin kuin koko maassa, mikä näkyi n. 4 % pudotuksena nuorisotyöttömyysasteessa. (Kuvio 5).

Kuvio 5. Alle 25-vuotiaiden työttömyysasteen kehitys vuosina 2006-2012 koko maassa ja Uudellamaalla.

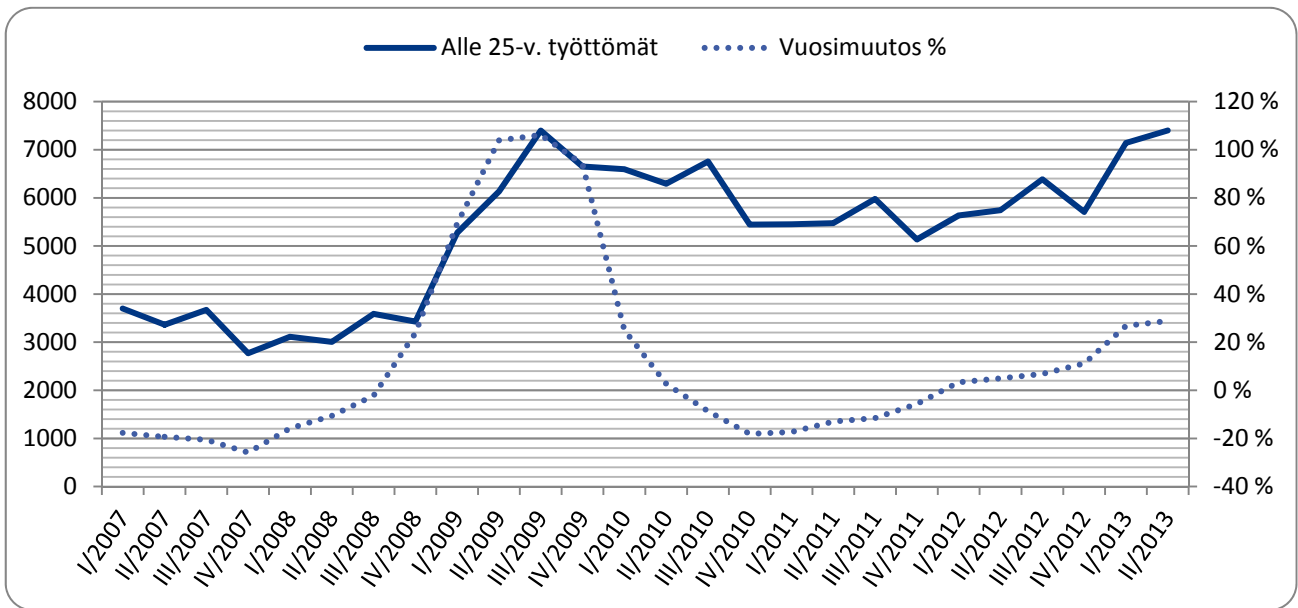
(Lähde: Tilastokeskus/Työvoimatutkimus).

Kuviossa 6 on tarkasteltu alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien työnhakijoiden määrän ja vuosimuutoksen kehitystä vuosineljänneksittäin aikavälillä 2007–2013. Etenkin vuonna 2008 alkaneen taantuman seurauksena nuorten työttömyys kohosi voimakkaasti. Juuri ennen taantumaa (II/2008) alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Uudellamaalla keskimäärin 3006 henkeä. Vuotta myöhemmin lukema oli yli kaksinkertaistunut (6 130 henkeä). Samanaikaisesti nuorten keskimääräinen työttömyysaste kohosi Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla 18,3 %.⁵ (Kuvio 6).

Vuosien 2010-2011 aikana nuorten työttömyys alkoi laskea Uudellamaalla. Kehitys taittui kuitenkin vuoden 2012 alussa. Uusi kasvu alkoi maltillisena, mutta vuoden 2013 alkupuolella työtönten määrä alkoi nousta huomattavan jyrkästi. Sekä vuoden 2013 ensimmäisellä (tammi-maaliskuu) että toisella (huhti-kesäkuu) neljänneksellä nuorisotyöttömyys kasvoi keskimäärin reilulla neljänneksellä vuoden takaiseen tilanteeseen nähden. Samanaikaisesti myös kokonaistyöttömyys lähti jyrkkään nousuun. On kuitenkin muistettava, että nuorisotyöttömien määrä ei juuri missään vaiheessa ole päässyt palaamaan taantumaa edeltäneelle tasolle, joten vaikka kasvuvauhti ei olekaan niin suurta kuin vuosien 2009-2010 aikana, on sen taustalla suuremmat lukumäärät. (Kuvio 6).

⁵ Tutkimuksessa esitetyt työttömyysasteet perustuvat Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen tietoihin. Tilastokeskuksen lukemissa ovat mukana myös päätoimiset opiskelijat, jotka hakevat työtä.

Kuvio 6. Alle 25-vuotiaat työttömät ja työttömyyden vuosimuutos (%) vuosineljänneskeskiarvon mukaan kuukauden lopussa vuosina 2007-2013 Uudellamaalla.

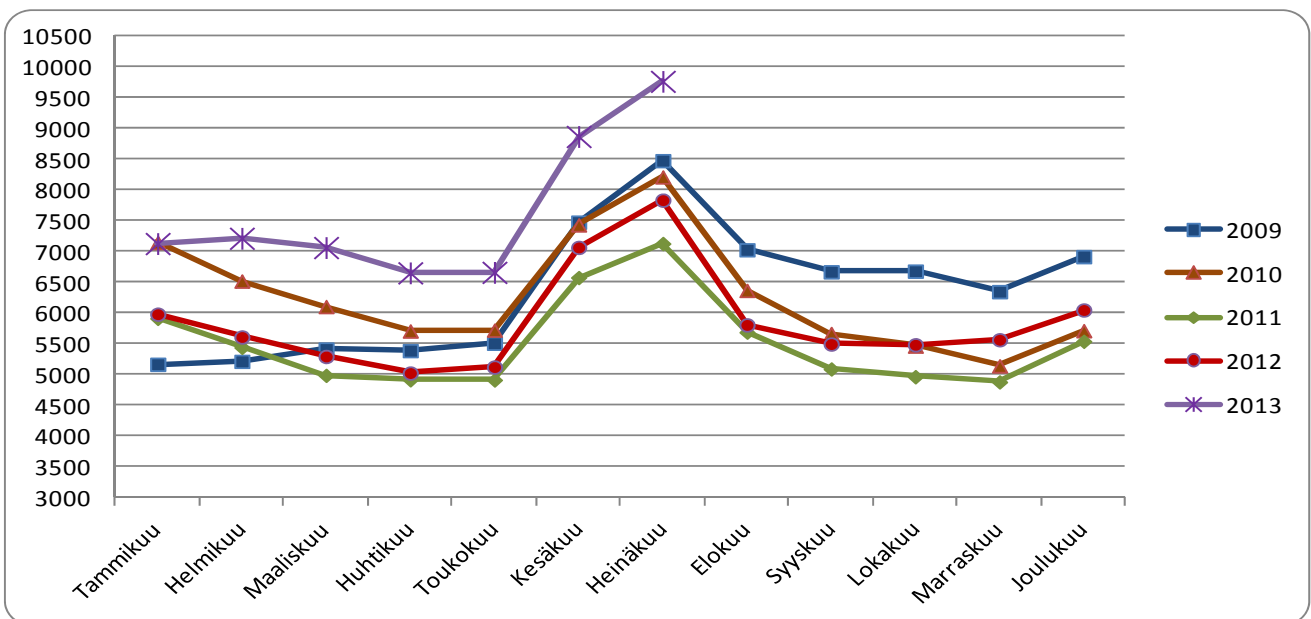

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto)

Kuviossa 7 kuvataan vastaavaa kehitystä kuukausitasolla vuosina 2009-2013. Kuvio esittää hyvin selkeästi, kuinka poikkeuksellisen korkealla tasolla vuoden 2013 nuorisotyöttömien määrät ovat Uudellamaalla. Kun nuorisotyöttömyys kääntyi uudelleen kasvuun vuoden 2012 alkupuolella, oli kehitys aluksi hyvin maltillista, seuraten tiiviisti vuoden 2011 janaa.

Selkeä irtaantuminen vuoden 2011 kehityksestä tapahtui kuitenkin heinäkuussa 2012. Myös saman vuoden lokakuu on myös poikkeuksellinen, koska työttömyys normaalista poiketen kääntyi nousuun. Vuoden 2013 alussa lukemat ovat olleet hyvin korkeita ja ylittivät kesä-heinäkuussa taantuman tähän asti pahimmat määrät. Heinäkuun 2013 lopussa nuorisotyöttömiä oli alueella yhteensä 9 770.

Kuvio 7. Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat kuukauden lopussa vuosina 2009-2013 Uudellamaalla.

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

Nuorisotyöttömyys Uudenmaan alueen kunnissa

Nuorisotyöttömyyden voimakkain nousu Uudenmaan alueen kunnissa keskittyy erityisesti pääkaupunkiseudulla Helsinkiin, Espooseen ja Vantaalle. Etenkin Espoossa nuorisotyöttömyys lähti vuodenvaihteen jälkeen erittäin jyrkkään nousuun. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla alle 25-v. työttömiä oli kaupungissa keskimäärin 57,8 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. (Taulukko 2).

Sen sijaan Vantaalla nuorisotyöttömyys on kaupungin kokoon suhteutettuna pysynyt erittäin hyvin aisoissa. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla alle 25-v. työttömiä oli kaupungissa ainoastaan 16,6 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Hyvien tulosten taustalla vaikuttavat mm. Vantaan kaupungin, työhallinnon ja työnantajien välillä erittäin hyvin toiminut Petra - Nuoret työhön ja kouluun -projekti ja tehokas työpajatoiminta. Vastaavanlaisia hankkeita on suunnitteilla ainakin Helsingissä.

Helsingissä nuorisotyöttömyys on noussut määrällisesti eniten, mutta lähtötasoon suhteutettuna kaupunki on kuitenkin muutosprosenttien osalta alueen keskitasoa. Muita merkittäviä alueita ovat mm. Länsi-Uusimaa (Lohja, Vihti) ja Raaseporin seutukunta. Kummallakin alueella mm. teollisuuden haasteet ovat vaikeuttaneet nuorten työllistymismahdollisuuksia.

Sen sijaan esimerkiksi Järvenpäässä nuorisotyöttömien määrä on kasvanut vuodessa ainoastaan 7,9 %.

Taulukko 2. Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat keskimäärin vuoden 2012 ja 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudenmaan alueen kunnissa

Seutukunta	I/2012	I/2013	Vuosi muutos	Vuosi muutos %
Helsingin seutukunta				
ESPOO	649	1024	375	57,8 %
HELSINKI	2213	2773	560	25,3 %
HYVINKÄÄ	225	300	75	33,3 %
JÄRVENPÄÄ	189	204	15	7,9 %
KARKKILA	49	54	5	10,2 %
KAUNIAINEN	12	17	5	41,7 %
KERAVA	169	212	43	25,4 %
KIRKKONUMMI	101	143	42	41,6 %
LOHJA	210	278	68	32,4 %
MÄNTSÄLÄ	70	76	6	8,6 %
NURMIJÄRVI	101	127	26	25,7 %
PORNAINEN	10	13	3	30,0 %
SIPOO	38	46	8	21,1 %
SIUNTIO	8	16	8	100,0 %
TUUSULA	96	119	23	24,0 %
VANTAA	916	1068	152	16,6 %
VIHTI	96	146	50	52,1 %
YHTEENSÄ	5150	6616	1466	28,5 %
Raaseporin seutukunta				
HANKO	54	71	17	31,5 %
INKOO	10	15	5	50,0 %
RAASEPORI	100	155	55	55,0 %
YHTEENSÄ	163	241	78	47,9 %
Porvoon seutukunta				
ASKOLA	19	18	-1	-5,3 %
MYRSKYLÄ	12	11	-1	-8,3 %
PORVOO	265	290	25	9,4 %
PUKKILA	8	8	0	0,0 %
YHTEENSÄ	304	326	22	7,2 %
Loviisan seutukunta				
LAPINJÄRVI	5	10	5	100,0 %
LOVIISA	68	78	10	14,7 %
YHTEENSÄ	72	87	15	20,8 %
Uusimaa				
YHTEENSÄ	5689	7271	1582	27,8 %

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

TE-toimiston mittarit ja nuoret Uudellamaalla

Alle 25-vuotiaille työttömille tehdyt suunnitelmat

Nuorisotakuu velvoittaa TE-toimistoa laatimaan nuoren kanssa työllistymissuunnitelman kahden viikon sisällä työttömyyden alkamisesta. Suunnitelmaa on tarkoitus tarkentaa kuukausi tämän jälkeen. Suunnitelmassa kartoitetaan nuoren henkilökohtainen palvelutarve sekä sovitaan hänen työnhakuunsa liittyvien palveluiden aikataulusta.

Sekä koko maassa että Uudellamaalla lähes kaikille nuorille tehdään suunnitelma ennen kuin kolme kuukautta työttömyyttä täyttyy. Vuoden 2013 tammi-huhtikuussa suunnitelma oli tehty 94,7 % niistä henkilöistä, joilla 3 kk työttömyysraja ylittyi. Koko maassa vastaava lukema oli 93,1 %.

Alle 25-vuotiaiden virta yli 3 kuukauden työttömyyteen (%)

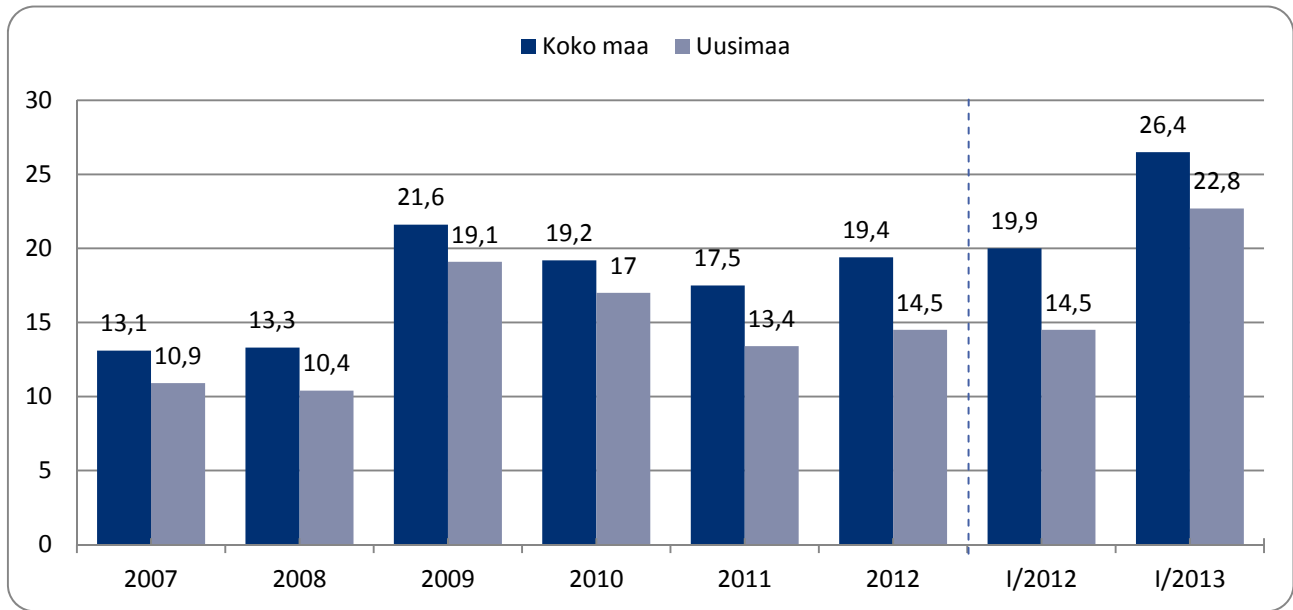
Työnvälityksen tuloksellisuuden yhtenä mittarina käytetään usein ns. virtaamaprosenttia. Virta yli 3 kuukauden työttömyyteen kertoo, kuinka moni kolme kuukautta sitten työttömyytensä aloittaneista on vielä kolmen kuukauden jälkeen vailla työtä tai palvelupaikkaa. Kuvioon 8 on laskettu nuorten osalta Uudenmaan alueen keskimääräiset virtaamaprosentit vuosina 2006–2012 ja verrattu niitä koko maan tilanteeseen.

Nuorten virtaamaprosentti laski sekä koko maassa että Uudellamaalla vuodesta 2009 vuoteen 2011, mikä kertoo nopeutuneesta siirtymisestä työelämään tai palveluiden piiriin. Uudellamaalla tilanne näyttäisi olleen jatkuvasti koko maata hieman parempi. Vuonna 2012 virtaamaprosentit alkoivat kuitenkin kääntyä nousuun taantuman vaikutuksen myötä.

Kuvioon 8 on eritelty myös vuosien 2012 ja 2013 ensimmäisen puolivuoden keskimääräiset lukemat. Näistä näkyy selkeästi vuoden 2013 vaikea tilanne. Koko maassa alle 25-v. virta yli 3 kk työttömyyteen oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla jopa 26,4 % ja Uudellamaalla 22,8 %. Nousua vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolle oli Uudellamaalla n. 8 %. Yhä useammalla nuorella työttömyys siis jatkui yli 3 kuukautta. (Kuvio 8).

Sukupuolittain tarkasteltuna virtaamaprosenteissa ei Uudellamaalla ole ollut juurikaan eroja. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla alle 25-vuotiaiden miesten virta yli 3kk työttömyyteen oli keskimäärin 23 %, kun naisten vastaava lukema oli 22,4 %. Koko maassa miesten virta oli kuitenkin 28,4 % ja naisten 23,3 %. Miesten lukema oli 5,1 % suurempi. Eroa selittää ensinnäkin naisten selkeästi aktiivisempi hakeutuminen TE-palveluihin, mutta myös taantuman kohdistuminen miesvaltaisille teollisuuden aloille.

Kuvio 8. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden keskimääräinen virta yli 3 kuukautta kestävään työttömyyteen vuosina 2006-2013 sekä vuosien 2012 ja 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) koko maassa ja Uudellamaalla.

(Lähde: TEM/Työvälistilasto)

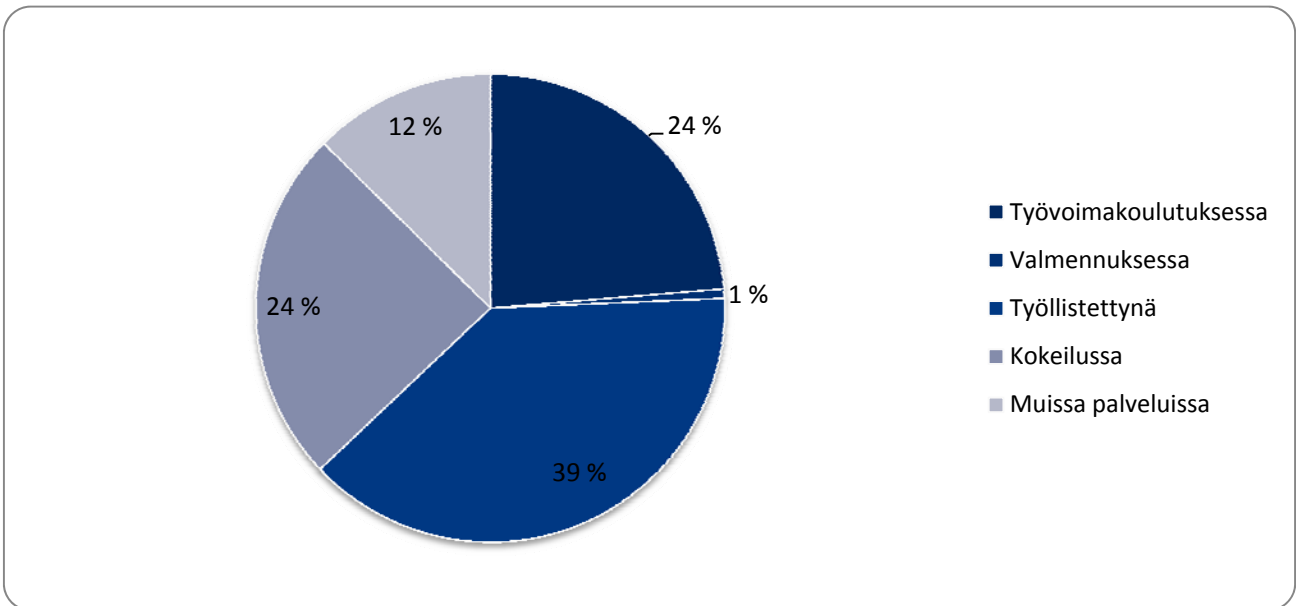
Alle 25-vuotiaat palveluiden piirissä olevat nuoret

Nuorisotakuun yksi keskeinen tavoite on tukea nuorten työllistymistä TE-palveluilla. Palveluiden piirissä olevien nuorten määrä on Uudellamaalla hieman kasvanut taantuman jälkeen. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla palveluita käytti keskimäärin 3 562 henkilöä kuukaudessa. Vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla palveluissa oli vastaavasti keskimäärin 3 550 henkilöä kuukaudessa. Vaikka palveluiden piirissä olevien määrä onkin noussut, tarvitaan niitä lisääntyneen työttömyyden takia vielä huomattavasti enemmän.

TE-toimiston palvelut uudistuivat vuoden 2013 alussa lakimuutoksen johdosta. Työharjoittelu ja työelämävalmennus poistuivat palveluvalikoimasta. Ne korvasi työkokeilu. Lisäksi erityistä panostusta tuli palkkatuetuun työhön ja Sanssi-kortteihin. Lakiuudistuksesta ja TE-toimiston organisaattiorakenteen muutoksesta johtuen uusien palveluiden käyttöönotto oli alkuvuodesta hieman hitaampaa kuin aikaisemmin.

Nuorten keskuudessa erilaiset työllistämispalvelut (oppisopimus, palkkatuki, starttiraha) ovat ehdottomasti eniten käytetty palvelumuoto. Vuoden 2013 alussa keskimäärin noin 43 % kaikista palveluissa olleista alle 25-vuotiaista sijoittui tämän palvelun piiriin. Toiseksi eniten nuoret käyttivät erilaisia työvoimakoulutuksia, tärkeimpänä ehkä maahanmuuttajien kielikoulutus. (Kuvio 9).

Kuvio 9. Alle 25-vuotiaat TE-toimistojen palveluissa olevat keskimäärin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudellamaalla

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

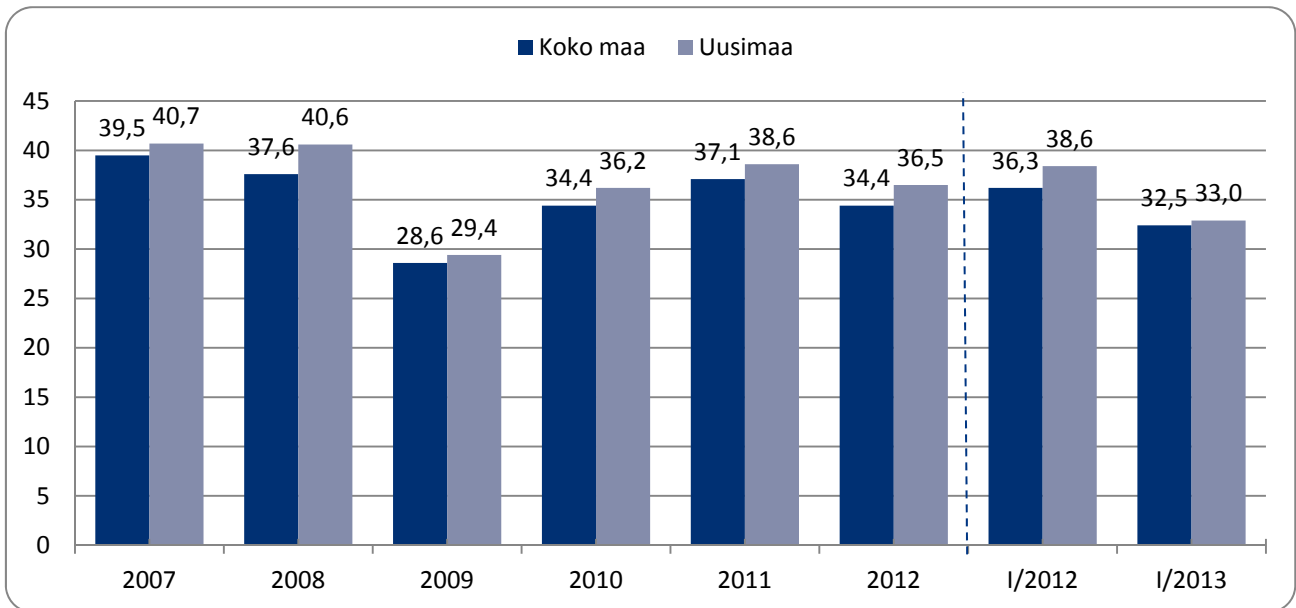
Alle 25-vuotiaiden nuorten aktiivointiaste (%)

Nuorten aktiivointiaste kuvaa, kuinka suuren osan työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteenlasketusta joukosta palveluissa olevat muodostavat. Kuviossa 10 on esitetty alle 25-vuotiaiden nuorten keskimääräinen aktiivointiaste koko maassa ja Uudenmaan ELY-keskuksen alueella. Vuonna 2012 Uudenmaan aktiivointiaste (36,5 %) oli hieman korkeampi kuin koko maassa. Vuoden 2013 alussa kummankin alueen lukema on tippunut. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla aktiivointiaste oli Uudellamaalla keskimäärin 33 %. Vuotta aikaisemmin aktiivointiaste oli alueella keskimäärin 38,6 %, joten pudotusta on ollut 5,6 %. (Kuvio 10).

Osittain pudotus on selitettävissä sillä, että vuoden 2013 alussa tapahtunut työttömyyden nopea kasvu on johtanut ainakin lyhyellä aikavälillä siihen, että palveluita tarvitsevia henkilöitä on enemmän kuin tarjottavia palveluita. Alkuvuonna palveluissa olevia nuoria oli Uudellamaalla vain hieman vähemmän kuin vuoden 2012 alussa, mutta työttömien nuorten määrä oli kasvanut huomattavasti.

Aktiivointiaste on nuorten naisten keskuudessa ollut huomattavasti korkeampi kuin miesten. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla alle 25-vuotiaiden naisten aktiivointiaste oli keskimäärin 38 %, kun miesten vastaava lukema oli 29 %.

Kuvio 10. Alle 25-vuotiaiden työnhakijoiden keskimääräinen aktivointiaste (%) vuosina 2006-2012 sekä vuosien 2012 ja 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudellamaalla.

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

Työttömyyden kesto ja päättymissy

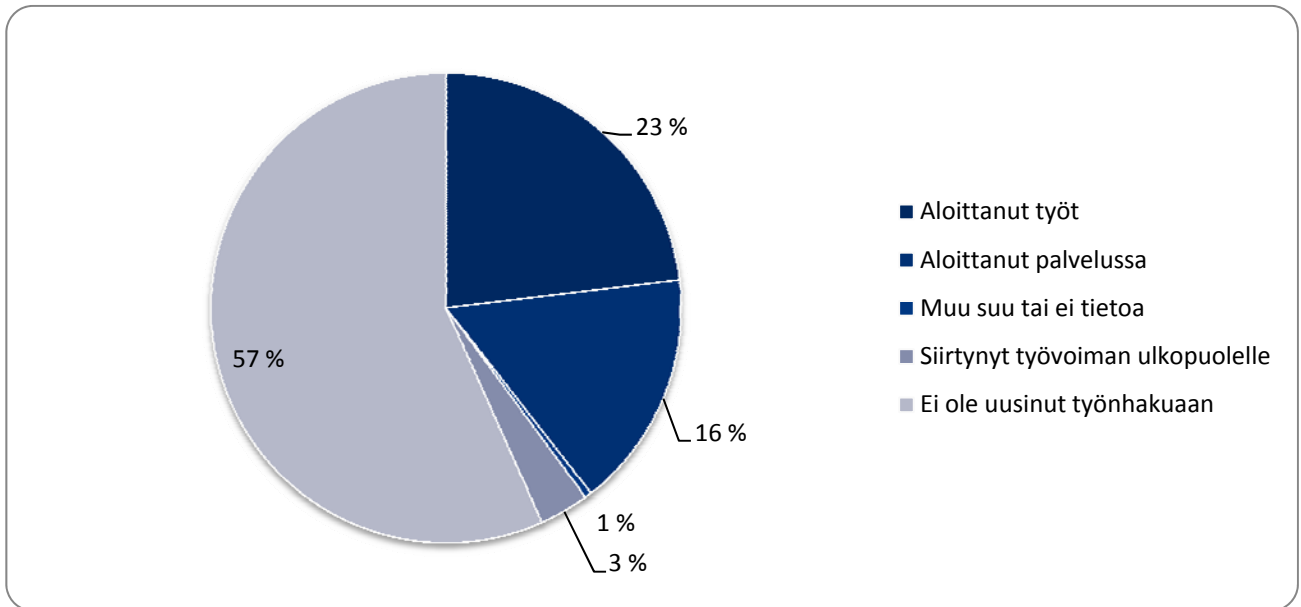
Vaikka alle 25-v. työtönten virta yli 3 kuukauden työttömyyteen onkin alkuvuodesta 2013 kasvanut ja vastaavasti nuorten aktivointiaste laskenut, ei kehityksellä ole kuitenkaan ollut suurta vaikutusta nuorten työttömyysjaksojen keskimääräiseen pituuteen. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla nuorten työttömyys kesti Uudellamaalla keskimäärin yhdeksän viikkoa. Koko maassa vastaava keskiarvo oli 11 viikkoa. Kaikkien työttömien työttömyyksen keskiarvo oli vuoden 2013 alussa Uudellamaalla 41 viikkoa. Suurempaa muutosta vuoden takaiseen tilanteeseen ei ole havaittavissa.

Nuorten lyhytkestoinen työttömyys selittyy usein sillä, että nuoret hakeutuvat nopeasti palveluihin tai ottavat helpommin vastaan lyhytaikaistakin työtä. Nuorten työttömyyksen lyhyttä kesto selittää myös paljon niiden keskeisin päättymissy, eli se, että nuori ei ole itse uusinut työnhakuaan. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla tähän ryhmään kuului keskimäärin 57 % kaikista nuorista. Ryhmä on sinällään monenkirjava pitäen sisällään mm. nuoria, jotka ovat vain unohtaneet uusia työnhakunsa määräaikaan mennessä, mutta myös sellaisia, jotka ovat esimerkiksi saaneet töitä, mutta eivät ole ilmoittaneet tästä TE-toimistolle. Työnhakijoilla ei ole minkäänlaista velvollisuutta ilmoittaa työttömyytensä päättymisestä TE-toimistoille. (Kuvio 11).

Nuorisotakuun velvoittavuus ei kuitenkaan pääty siihen, että nuori katoaa TE-toimiston järjestelmistä. Varsinkin etsivän nuorisotyön rooli on erittäin merkittävä ns. työvoiman ulkopuolella olevien tai sinne siirtyneiden, apua tarvitsevien nuorten löytämisessä ja auttamisessa.

Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla töiden saamiseen oli päättynyt keskimäärin 23 % kaikista työttömyysjaksoista. Vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla keskimäärin 32 % nuorten työttömyyksistä päättyi töiden löytämiseen, joten pudotusta on tullut huomattavasti. Palveluiden aloittamiseen päättyi 16 % alkuvuoden 2013 työttömyysjaksoista. Suurin osa palveluista oli valmennusten tai työkokeiluiden aloittamisia.

Kuvio 11. Alle 25-vuotiaiden työttömät työnhakijat työttömyysjakson päätyttyään mukaan keskimäärin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla (tammi-kesä) Uudellamaalla.

(Lähde: TEM/Työnvälitystilasto).

Nuorten teemahaastattelut

Tutkimuksen lähtökohtana oli alusta alkaen, että nuorten työnhakuun liittyvistä kokemuksista saa kaikkein parhaiten tietoa antamalla nuorten kertoa niistä itse. Tutkimuksessa haastateltiin 10 erilaista nuorta ympäri Uuttamaata. Kaksi ensimmäistä haastattelua tehtiin testimielessä sähköpostilla, loput puhelinhaastatteluina. Taulukossa 1 on kuvattu haastateltujen nuorten taustatiedot. Sinällään haastateltavien jakauman ei ole tarkoitus noudatella kaikkien alle 25-vuotiaiden tilastollisia kokonaisjakaumia, joten taulukon tietojen perusteella ei voi tehdä koko yhteiskunnallista tilannetta käsitteleviä yleistyksiä. Haastattelujen avaamiseksi on kuitenkin hyvä tietää, millaisista lähtökohdista haastateltavat tulevat. Taulukkoon 3 on koottu haastateltavien sukupuoli-, ikä- ja koulutusjakauma sekä työllisyys-tilanne haastatteluajankohtana.

Jokainen haastateltava oli automaattisesti nuorisotakuun piirissä jo pelkästään ikänsä puolesta. Harva haastateltu nuori kuitenkaan alkuvuodesta tiesi varmasti, mistä nuorisotakuussa oli kyse tai millä tavalla se heidän työnhausaan näyttäytyi. Tästä syystä nuorilta oli turha odottaa suoraa ja selkeätä arviointia nuorisotakuun onnistumisesta tai epäonnistumisesta.

Haastateltujen nuorten taustatiedot

Taulukko 3. Haastateltujen nuorten taustatiedot.

Muuttuja	Luokka	Lukumäärä	Osuus %
Sukupuoli	Nainen	4	40
	Mies	6	60
	Yhteensä	10	100
Ikä	Alle 20-v.	1	10
	20-v.	5	50
	21-25-v.	4	40
	Yhteensä	10	100
Ammatillinen tutkinto	On tutkinto	4	40
	Ei tutkintoa	6	60
	Yhteensä	10	100
Työllisyystilanne	Työssä	4	40
	Työtön	3	30
	Työvoimapalvelussa	3	30
	Yhteensä	10	100
Työhistoria	alle 1v.	4	40
	n. 1v.	2	20
	2-5v.	4	40
	Yhteensä	10	100

Kaikki haastateltavat olivat aloittaneet työnhakunsa Uudenmaan TE-toimistossa. Yksi haastateltava oli kuitenkin haastatteluajankohtaan mennessä muuttanut toiselle paikkakunnalle. Haastateltavat asuivat suhteellisen kattavasti ympäri Uuttamaata. Pääkaupunkiseudun edustus kuitenkin painottui jonkin verran. Kaikkien työnhaku oli alkanut vuoden 2013 tammikuussa, eivätkä he olleet koskaan aikaisemmin olleet TE-toimistojen asiakkaina.

Haastateltujen sukupuolijakauma vastaa hyvin alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden kokonaisjakaumaa Uudellamaalla. Tasan 60 % haastateltavista oli miehiä. Samaan aikaan miesten osuus kaikista alle 25-vuotiaista työttömistä oli 64 %.

Enemmistö (90 %) haastateltavista oli iältään 20 vuotta tai sitä vanhempi. Alle 20-vuotias oli ainoastaan yksi haastateltava. Suurin osa haastateltavista oli valmistunut joko lukiosta tai ammattikoulusta jo 1-2 vuotta ennen haastattelua. Varsinkin miehillä valmistumisen ja työnhaun aloittamisen välinen aika oli yleensä vietetty armeijassa. Etenkin ammattikoulusta valmistuneet olivat siirtyneet myös koulunpenkiltä työelämään ja tulleet vasta työsuhteen päättymisen jälkeen ensimmäistä kertaa TE-toimiston asiakkaiksi.

Suurimmalla osalla (60 %) haastateltavista ei ollut ammatillista tutkintoa. Ammatilliseen tutkintoon luetaan tässä tutkimuksessa sekä ammattikoulututkinnot että korkeamman asteen loppututkinnot. Ilman ammattitutkintoa olevien -ryhmään kuuluvat peruskoulututkinnot ja yleissivistävät tutkinnot. Yleisin tutkintonimike oli ylioppilastutkinto. Tämä on itsessään merkittävää, koska juuri ylioppilaiden määrä on työttömien työnhakijoiden keskuudessa kasvanut alkuvuodesta. Ammattitutkinnon omaavista henkilöistä kolmella oli jonkin alan ammattikoulututkinto. Korkeakoulututkinnon omaavia henkilöitä oli haastateltavien joukossa ainoastaan yksi kappale.

Kaksi ammatillisen tutkinnon suorittanutta henkilöä oli hakemassa toisen alan koulutukseen. Toisen tutkinto oli kauneudenhoitoalalta ja toisen autoalalta. Uudet ammatit sijoittuivat palvelu- ja sähköalalle. Jälkimmäisellä haave siirtyä sähköpuolen tehtäviin oli syntynyt jo nuorena, mutta konkretisoitui vasta valmistumisen jälkeen, kun autoalan heikot työllistymisnäkyvät realisoituivat nuorelle. Haastateltavien joukossa ei ollut yhtään ammatillisen koulutuksen keskeyttänyttä henkilöä.

Suuri osa haastateltavista oli alkuvaikeuksista huolimatta ehtinyt työllistyä haastatteluajankohtaan mennessä, useimmat vielä suhteellisen nopeasti tammikuussa alkaneen työttömyyden jälkeen. Keskimäärin työllistyneiden haastateltavien työttömyys ehti kestää n. kuukauden. Osalla työttömyys kuitenkin jatkui vielä keväälläkin. Kun tarkasteltiin koko n. 800 hengen otosta, joiden joukosta haastateltavat poimittiin, oli työpaikan löytäneiden osuus erittäin suuri. Yleensä nuorten työpaikat olivat kuitenkin määräaikaista ja varsinkin haastatteluajankohdan huomiota ottaen muutaman kuukauden mittaisia kesätöitä. Kaikki työssä olleet neljä haastateltavaa olivat joko määräaikaissa tai jollakin tapaa osa-aikaissa työsuhteissa.

TE-toimiston palveluiden piirissä oli kolme haastateltavaa. Jokainen näistä oli työkokeilussa. Kokemukset palveluista olivat olleet hyviä. Kolme haastateltavaa oli haastatteluajankohtana vielä työttömiä. Kaksi heistä oli ylioppilaita ja yksi ammattikoulututkinnon suorittanut. Työttömyys oli pisimmillään ehtinyt kestää yli viisi kuukautta. On kuitenkin muistettava, että osalle nuorista työttömyys voi olla myös tietoinen valinta, koska se mahdollistaa paremman keskittymisen mm. jatko-opiskeluihin valmistautumiseen. Näin yksi haastateltu kuvaili tällaista tilannetta:

Kouluun pääseminen on mulle ehdottomasti tärkeämpää kuin töiden saaminen. Ei mulla ole henkilökohtaisesti mitään ongelmaa olla työtön, jos mä vaan saan asua porukoilla ja mulla on vielä rahaa siitä, kun mä olin töissä viimeksi, niin ei mul ole mitään ongelmaa sen kanssa. Tää [työttömyys] on mun ihan oma valinta.

Haastateltujen nuorten työhistoriat eivät olleet kovin pitkiä. Suurimmalla osalla haastateltavista työkokemusta oli eri aloilta kertynyt noin vuosi tai hieman vähemmän. Työkokemusta oli pääasiassa kesätöistä. Tyypillisiä ammatteja olivat mm. puutarhatyöt, kaupanalan työt, varastotyöt ja erilaiset palvelualan ammatit. Pidemmän (2-5 v.)

työkokemuksen omaavat henkilöt olivat pääasiassa ammatillisen tutkinnon suorittaneita, mutta mukaan mahtui myös yksi ylioppilas.

Lähes kaikki haastateltavat kuvittelivat työllistyvänsä lähitulevaisuudessa samanlaisiin töihin kuin, mitä he olivat ehtineet jo tehdä aikaisemmin. Keskeisin syy tähän oli siinä, että jokainen saman alan työsuhde kerryttää nuoren työkokemusta ja helpottaa tulevien työtehtävien löytämistä alalta.

Pitkänen ym. (2007, 99-100) jakoivat työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa tutkimuksessaan *Ryhtiä ja ruutia nuorten työvoimapalveluihin* nuorten työnhakijoiden tyypit kahteen luokkaan sen perusteella oliko nuorilla työnhauksaan tavoite, jonka suuntaan vieviin toimiin he olivat ryhtyneet, vai puuttuiko heiltä sellainen. Jos tätä kysymystä tarkastellaan tämän tutkimuksen haastateltavien työhistorioiden kontekstissa, puuttuu monelta nuorelta ns. selkeä, yhdelle alalla kohdistuva päämäärätietoisuus.

Toisaalta monelle etenkin pelkästään ylioppilastutkinnon suorittaneelle nuorelle työssäkäynti näyttäytyi vielä pääasiassa jatko-opintoja edeltävänä tai kesälomakuukausien aikaisena rahan tienämisen välineenä, joten on ymmärrettävää, että selkeää päämäärätietoisuutta oli vähän. Enemmänkin tämäntyyppinen suunnitelmallisuus oli tutumpaa ammatillisen tutkinnon suorittaneille. Heidän työhistoriansa alkoivat haastatteluiden perusteella olla suhteellisen yhtäläisiä esim. koulutustaustan tai muiden pidempiaikaisten suunnitelmien kanssa.

Seitsemän kymmenestä haastateltavasta oli TE-toimistossa sijoitettu Osaamisen kehittämisspalvelut – palvelulinjalle. Suurin osa heistä oli ylioppilaita. Työnvälitys- ja yrityspalvelut -palvelulinjalla oli kolme haastateltavaa. Viimeisen palvelulinjan asiakkaita ei haastateltujen keskuudessa ollut yhtään. Lisäksi selkeästi syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ei haastateltujen joukossa ollut ainuttakaan.

Työnhakuun ja työttömyyteen liittyvät kysymykset

Ensimmäisen haastatteluteeman sisällä nuoria pyydettiin refleктоimaan suullisesti kokemuksiaan liittyen työnhaun aloittamiseen ja työnhaun aikana kohdattuihin haasteisiin. Haastattelun kuluessa pyrittiin myös erittelemään, millaisia ajatuksia työttömyys oli nuorissa herättänyt, kuinka aktiivista työnhaku oli ollut ja millaisia verkostoja työnhauksassa oli käytetty. Nuorten vastaukset vaihtelivat laajuudeltaan, mutta keskimäärin vastaukset olivat hyvin analyttisiä ja kattavia.

Työnhaun keskeisyys sekä työttömyyteen liittyvät tunteet

Kun haastatelluilta nuorilta kysyttiin, kuinka tärkeäksi he kokivat työn saamisen välittömästi työnhaun aloittamisen jälkeen, jakautuivat vastaukset selkeästi kahtia. Kolme haastateltavaa kertoi, että työn saaminen välittömästi työnhaun aloittamisen jälkeen ei ollut kovinkaan tärkeää. Yksi heistä sanoi, että hän on pääasiassa keskittynyt pelkästään kevään pääsykokeisiin valmistautumiseen. Työnhakijaksi ilmoittautuminen oli hänelle ollut pelkkä muodollisuus. Kaksi muuta nuorta oli aloittanut aktiivisen työnhakunsa vasta muutaman viikon kuluttua varsinaisesta TE-toimistovierailusta. Yksi haastateltava kuvasi tätä aikaa eräänlaiseksi hengähdystauoksi yhden elämänvaiheen päättymisen ja toisen vaiheen alkamisen välillä. Sinällään on täysin luonnollista, että esim. opiskeluiden päättymisen yhteydessä nuori hieman hengähtää ennen työnhaun varsinaista aktivoimista.

*Ei oikeastaan ollut kovin tärkeää [saada työtä]. Tietysti osittain lähtökohtana oli hakea yhteishaus-
sa jatko-opiskelupaikkaa. Työttömyyden pitkittyessä merkittäväksi nousi se, et työpaikka tukisi mun
opintoja.*

No siis ihan siinä alussa, niin kyllä mä vähän sillee olin muutaman viikon että, en ihan aktiivisesti hakenut töitä. Se alko vähän myöhemmin. Et siinä oli vähän semmonen tilanne, että nyt ei oikeesti kiinnostais mitenkään heti päästä töihin, vaan pitää vähän hengähtää välissä.

Toiselle ryhmälle nopea töihin pääseminen oli etenkin taloudelliselta kannalta hyvin tärkeää. Työpaikan saamisen tärkeyteen vaikutti tietysti myös nuoren oma elämäntilanne, asuiko hän esimerkiksi vielä vanhempiensa luona, oliko hänellä omaa perhettä elätettävänä jne. Kotona asuvien nuorten tilanne on sinällään paljon helpompi, ja mahdollisuudet panostaa esimerkiksi pääsykokeisiin ilman samanaikaista työssäkäyntiä, ovat suuremmat.

No koska mä tiesin, että mulla ei ollu vielä koulupaikka. Että koulut alkais vasta elokuun paikkeilla, niin kyllä mä koin sen suht tärkeäksi, et siihen intin ja koulun väliin. Tarve saada töitä on luultavasti tässä vaan kasvanut. Et kyllä tässä jotakin olisi ihan hyvä löytää.

Todellakin oli ensisijaisen tärkeää saada töitä ja saada palkkaa, kun on perhe elätettävänä. Tietenki se oli ensisijaista, että saisi oman alan töitä aloittaa.

Kyllä se oli aika tärkeätä ihan taloudelliselta kannalta, että saa elantonsa jostakin. Tota, kyllä mä sitä jatko-opiskelua edelleenkin olen hakenut. Mut se ajankohta silloin tammikuun alussa oli huono, et kaikki haut oli mennyt jo siinä vaiheessa, että töihin meno oli se ainoa vaihtoehto.

Työttömyys on usein nostettu yhdeksi nuorten suurimmista tulevaisuudenpeloista. (mm. Keskinen & Nyholm 2012, 133). Tässä tutkimuksessa haastatellut eivät kuitenkaan myöntäneet tunteneensa varsinaista pelkoa työttömyyden alkaessa. Enemmänkin päällimmäiset tuntemukset liittyivät turhautumiseen ja pettymykseen, tai positiivisessa mielessä varmuuteen ja toiveikkuuteen. Eniten nuoria mietitytti kuitenkin työttömyyden pitkittyminen. Tähän yhdistyi mm. yhdellä ammatillisen tutkinnon jo suorittaneella henkilöllä huoli siitä, miltä työttömyysjakso näyttää pitkällä kantamalla työnantajien silmissä. Tämä huoli sai myös kyseenalaistamaan omia koulutusvalintoja. Taloudellisen tutkimuslaitoksen *Nuoret ja työelämä* –tutkimuksessa (2012) nuoret toivat esiin myös samankaltaisia huolia: epävarmuutta työllistymisestä ja pelkoa väärän koulutus- tai uravaihtoehdon valinnasta.

No alkuun suhtaudun siihen, että tämä on vaan hetkellinen juttu, ettei tähän mene muuta kuin pari kolme viikkoa niin jostain varmaan jotain löytyy. Sit kun oli mennyt jo yli kuukausi ja alkoi ihan ittel-lekin avautua se, että oikeasti on huono tilanne saada töitä. Niin sit alko tuntua vaan tosi vaikeelta, ja just alkoi epäilee omia koulutustaustoja ja työkokemuksia ja kaikkee sellasta, et pitääkö lähteä kouluttautumaan ihan eri alalle. tai jotain muuta, kun ei tunnu nappaavan. Ja kyllä pitkittyminen pelotti, että tuntui tai ajatteli, että jokainen päivä, jonka viettää työttömänä, niin se on taas seuraavan työnantajan mielestä miinusta.

Minua stressaa ajatus tilanteesta, jossa mulla ei olisi mitään opiskelupaikkaa tai työtä. Tärkeää on olla edes jonkinlainen työpaikka, mielellään tietysti ammattia vastaava. Et kunhan saa ammatin. Tärkeintä on kuitenkin olla töissä, oli se sitten osa-aikainen tai muu. Onpahan sit kuitenkin jotain.

Kyllä jossain vaiheessa tuli sellainen pettymys, että miten mä olen onnistunut saamaan itteni tähän tilanteeseen, mutta kyllä se siitä sitten, kun työt alkoivat niin tunsin taas tarpeelliseksi. Kyllä se sillä tavalla pelotti, kun ei oikeen ollut sitä varmuutta siitä, että mitä tässä tulee tapahtumaan, kun kaikki oli jotenkin niin hetkestä kiinni.

Aluks sitä ei ajatellut niinku hirveästi, että intin jälkeen oli vaan silleen, et oli vähän vapaa-aikaa vaan enemmän. Mut sitte, mitä pidempään nyt on mennyt, niin sellainen pieni epätoivo, kun on esimerkiks vaikka käynyt työhaastattelussa ja siltikään ei oo saanut paikkaa, niin vähän turhautuu silleen.

Myös turhautuminen työnantajien kielteisiin viesteihin kuului kommentteista läpi. Erityisesti nuoria huolestutti se, että työnantajien ajateltiin vaativan hyvältä työntekijältä sellaisia piirteitä, joita heillä ei yksinkertaisesti vielä ollut. Tällaiseksi ominaisuudeksi mainittiin mm. pitkä työkokemus, jota hyvin harvalla alle 25-vuotiaalla nuorella vielä oli.

Nuorten huoli on osittain aiheellinen. Nuorisotyöttömyyden kehitys seuraa yleensä voimakkaasti taloudellisia suhdanteita. Heikkojen suhdanteiden aikana työnantajat ovat yleensä hyvin varovaisia palkkaamaan täysin uusia ja kokemattomia työntekijöitä, joita nuoret usein ovat. Myös määräaikaisten töiden määrä vähenee heikkojen suhdanteiden aikaan. Positiivisten suhdanteiden aikaan ilmiö voi kuitenkin olla käännteinen, eli nuoren saattaa jopa olla iäkkäämpää helpompi löytää töitä.

Osa haastateltavista oli kuitenkin hyvinkin varma työllistymisestään ainakin jonnekin. Tästä syystä varsinaisten pelkojen tai huolten rooli oli vähäinen. Suurin osa heistä oli tiedostanut, että työpaikan löytämiseen eteen saa tämän hetken vaikeassa työmarkkinatilanteessa kyllä tehdä paljon töitä. Yleisesti suurimmalla osalla haastateltavista oli omasta mielestään suhteellisen hyvät tiedot työnsaannin mahdollisuuksista alkuvuonna sekä myös luottamusta siihen, että jonkinlainen paikka kyllä jostain löytyy.

Ei ollut mitään pelkoja. Tiesin kumminkin, jos ei mitään muuta niin sitten valmistutaan yhteishakuihin. Jos saa työpaikan, niin onhan se kuitenkin aina plussaa.

Kyllä töitä, siis näitä hommia mitä itse on tehnyt, niin niitä on tässä pääkaupunkiseudulla pilvin pimein tarjolla. Se on vaan, että reilusti saa laittaa hakemuksia ennen, kun sitten rupesi poikimaan. Mut ei se ollut silleen mitenkään monimutkaista.

Ei oikeastaan pelottanut. Mä kuitenkin liittoon kuulun ja sieltä tuli aika vakaat tulot. Mut olihan se silleen, et en mä aatellut et mä haluisin vaan työttömänä silleen kauheen pitkään olla. Että sit vaikaa mieluummin opiskelemaan, kuin että olisi ihan kokonaan työttömänä vaan.

Työnhaun aktiivisuus ja erilaiset verkostot

Lähes jokainen nuori kuvaili hakeneensa töitä omasta mielestään hyvin aktiivisesti. Parhaimmillaan yksi hakija oli lähettänyt kymmenenkin hakemusta yhden viikon aikana. Lähetettyjen hakemusten määrä vaihteli yksilö- ja viikko-kohtaisesti kuitenkin paljon. Samoin vaihteli se, mikä koettiin suureksi määräksi hakemuksia. Lähinnä nuoret olivat kohdistaneet hakemuksensa sellaisiin paikkoihin, joista heillä oli jo aikaisempaa työkokemusta. Työpaikkaa tutulta alalta oli helpompi hakea, koska työnantajalle pystyttiin esittämään näyttöjä aikaisemmasta työkokemuksesta.

Työnhaun aktiivisuus ja motivaatio löytää töitä oli monella lisääntynyt varsinkin parin viikon työttömyyden jälkeen. Yksi vaikuttava tekijä oli vaikean työmarkkinatilanteen ymmärtäminen, mutta myös se, että nuori turhautui alkuvaiheen jälkeen olemaan toimeettomana.

Suurimmaksi osaksi nuoret olivat hakeneet töitä hyödyntämällä TE-toimiston mol.fi -verkkosivustoa. Sivusto sai myös hyvin paljon kehuja nuorilta. On kuitenkin huomioitava, että mol.fi uudistui ulkoisesti vuoden 2013 puolivälissä. Haastateltavat arvioivat vielä vanhaa käyttöjärjestelmää.

Yksikään ei tässä tutkimuksessa maininnut perheenjäsenten tai ystävien merkitystä töiden löytämiselle kovin merkittävänä. Tukena ja turvana varsinkin perhe kuitenkin toimi. Sen sijaan vanhoilla työkontakteilla oli työllistymisen kannalta merkitystä. Yksi haastateltava kertoi käyttäneensä mol.fi:tä, mutta aktiivisin työnhaku tapahtui kuitenkin ensisijaisesti soittamalla tai käymällä mahdollisten työnantajien luona kyselemässä työpaikoista. Henkilökohtaista kontaktia entisiin työnantajiin korosti myös haastateltava, joka ei kuitenkaan itse haastattelu hetkellä hakenut aktiivisesti töitä. Osalla nuorista oli myös hyviä kokemuksia CV-netin käytöstä.

Työnhaun aikaiset haasteet

Kysyttäessä nuorilta, mitkä tekijät he kokivat kaikkein haastavimmiksi työnhaussa, jakautuivat vastaukset hyvin laajasti. Yksi haastateltava mainitsi työnhakuun liittyvän informaation suuren määrän ja vaikeuden prosessoida sitä yhdellä kertaa. Kahdella suurimmat haasteet liittyivät työnhaun käytännön seikkoihin, kuten hakemusten ja CV:een kirjoittamiseen sekä haastatteluissa esiintymiseen. Yhtä nuorta huolestutti se, millä tavalla hakemuksesta kirjoitetaan työnantajien näkökulmasta mielenkiintoinen.

No silleen, miten sä itte annat niinku sellaisen varteenotettavan työnhakijan kuvan, ettei oo niin semmonen tasapaksu cv joka useimmilta löytyy, et saa ittänsä jotenki erottumaan.

Työnantajien vaatimus työkokemuksesta nousi myös uudelleen esiin tässä vaiheessa. Työnantajien uskottiin arastelevan kokemattomien, juuri toisen asteen koulutuksesta valmistuneiden nuorten palkkaamista vähäisen työkokemuksen takia. Selkeästi suurin osa koki yksinkertaisesti kaikkein haastavimmaksi sen, että kaikista yrityksistä huolimatta töitä ei vain tahtonut löytyä. Haasteita ei näissä tapauksissa ensisijaisesti yhdistetty hakijan omiin ominaisuuksiin vaan laajemmin yleiseen työmarkkinatilanteeseen.

Ei siinä varsinaisesti mitään haastavaa ollut, mutta ei siinä kuitenkaan niitä töitäkään löytynyt. Et vähän se oli turhauttavaa, niin ku ei yksinkertaisesti minnekään olla ottamassa lisää työntekijöitä.

Työn ja työnteon merkitykseen liittyvät kysymykset

Toisen teeman alla keskityttiin erityisesti työn ja työnteon merkitykseen nuorten elämässä. Lisäksi nuoria pyydettiin kertomaan omista työelämään kohdistuvista haaveista ja mm. täydelliseen työpaikkaan liittyvistä piirteistä. Kokonaisuudessa tarkasteltiin myös lyhyesti nuorten kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan ja yrittäjyyteen liittyviä mielikuvia. Teeman päätti Nuorisotutkimusverkoston nuorisobarometriin (2009) perustuva seitsemän työelämään liittyvän väitteen kokonaisuus, jossa nuoria pyydettiin arvioimaan tuntemuksiaan asteikolla täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä (1-5)

Työnteon ja yrittäjyyden merkitys nuorelle

Työn tekemisen merkitys oli kaikille haastatelluille suuri. Näiden keskusteluiden perusteella yksikään nuori ei vaikuttanut siltä, että olisi erityisesti vierastanut työelämää tai ylipäättänsä suhtautunut työn tekemiseen minkäänlaisena pakollisena velvoitteena. Enemmänkin vahvaksi tunteeksi nousi nuorten tarve saada mahdollisimman nopeasti kiinni työelämän syrjästä. Työn tekeminen koettiin luonnolliseksi ja tärkeäksi osaksi elämää. Työ sinällään ei kuitenkaan ollut nuorille elämän päätarkoitus tai sen keskeisin tavoite. Yksi haastateltu kuvasi asiaa niin, että työtä täytyy tehdä elääkseen, mutta ei elää pelkästään tehdäkseen työtä.

Työn varsinaista merkitystä itselleen nuoret kuvailivat mm. seuraavilla tavoilla:

Se on sitä, että kannetaan kortemme kekoon yhteiskunnan hyväksi.

Se on semmosta, joka pitää arjen kasassa.

Se antaisi tällä hetkellä, kun päivät on tyhjiä niin sanotusti, se antais sisältöä arkipäivinä.

[Työssä on tärkeitä] varmaan niinku sosiaalinen kanssakäyminen muitten ihmisten kanssa, ettei sit jää ihan syrjäytyneeksi ja yksin tai silleen.

Työ näyttäytyi monelle haastatellulle arkea koossa pitävänä voimana, jossa tärkeitä olivat sen ylläpitämät sosiaaliset ja yhteisölliset verkostot, ei pelkästään sen avulla tienattava elanto. Tutkimusten mukaan työ ja ammatti on aikaisemmin ollut yksi tärkeimmistä henkilökohtaisen identiteetin rakentamisen välineistä (mm. Eteläpelto & Vähsantanen 2006). Nuorien kohdalla työ tai yksittäinen ammatti eivät sinällään kuitenkaan enää määrittele identiteettiä samalla tavalla.

Työn merkityksen vähentymisestä yksilön identiteetille on puhuttu vuosia. Vaikka aiempien tutkimusten valossa on relevanttia sanoa, että työelämä on fragmentoitumisen ja määräaikaisten työsuhteiden lisääntymisen myötä muuttunut niin epävarmaksi, että sen varaan on hankala enää rakentaa pysyviä identiteettejä (mm. Moisio 2004), kertovat haastateltavien kommentit kuitenkin siitä, että työn kautta haetaan edelleen turvallisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. Työn ja opiskelun roolia voidaan kuvata tietynlaisena tukirakenteena, joka lisää nuoren hallintaa elämästään. Ilman tätä rakennetta nuori voi helposti tuntea itsensä irralliseksi yhteiskunnasta.

Sinällään voidaan kuitenkin sanoa, että varsinkin aivan työhistoriansa alkupäässä oleville nuorille, ja etenkin sellaisille joiden ensisijaisena päämääränä on jatko-opiskelu, työ ei ole vielä koko elämää määrittävä tekijä. Seuraava kommentti kuvaa myös osuvalla tavalla myös sitä, miksi työn rooli ei välttämättä aina ole kaikille nuorille niin suuri kuin esimerkiksi varttuneemmalla työnhakijalla.

No, tällä hetkellähän se, koska ei ole oman alan hommissa, tai niissä hommissa missä ehkä kuvitelis tai haluais olevansa, niin oikeistaanhan se on vaan aika pitkälti rahantekoa. Se on oikeestaan suhteellisen merkityksetöntä, missä sä sitä teet. Jos sattuu hyvin ja löytää jotain mielenkiintoista työtä, niin se on aina bonari. Ja sit, jos ei natsaa, niin sit vaan oot siinä työssä, jonka sattuu saamaan. Rahaa on pakko kuitenkin jostain saada.

Kovinkaan moni haastatelluista ei ollut miettinyt yrittäjyyttä vakavasti otettavana vaihtoehtona työllistymiselleen. Huomattavasti yleisempää kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan oli ammattikoulun suorittaneilla. Nuorten ajatuksissa yrittäjyyteen iskostui mielikuva erittäin vaativasta ja raskaasta työstä. Toimeentulon eteen piti ja sai tehdä paljon töitä. Lisäksi yrittäjän taloudellinen turva ei heidän mielestään ollut yhtä vakaata kuin palkkatyössä. Yksi haastateltava nosti yrittäjyyden haasteeksi sen, että nuorille yrittäjille on hyvin vaikeaa hankkia samanlaista valmista asiakaspintaa kuin ehkä useamman vuoden tietyn alan tehtäviä palkkatyönään tehneelle henkilölle. Lisäksi moni koki, että yrittäjänä oma tulevaisuus olisi jatkuvasti epävarmuuden peitossa, etenkin jos otetaan huomioon nykyinen taloustilanne.

Positiivisessa mielessä osa haastateltavista kuitenkin pitivät yrittäjyyttä erittäin hyvänä tapana toteuttaa itseään ja tehdä työtehtävästään itsensä näköinen.

Työelämään kohdistuvat haaveet ja niiden muutos

Ainoastaan yksi haastateltava kertoi, että hänen työelämään ja tiettyihin ammattialoihin kohdistuvat haaveensa olivat pysyneet jokseenkin samanlaisina lapsuudesta asti. Tähän vaikutti pitkälti esimerkiksi se, että nuoren omassa perheessä oli samalla alalla työskenteleviä perheenjäseniä. Muilla haastateltavilla haaveet olivat muuttuneet paljonkin vuosien mittaan. He olivat nuorempina miettineet mm. arkkitehdin, nuoriso-ohjaajan, lastentarhanopettajan, eläinlääkärin, konemetsurin sekä kulttuuri- ja rakennusalan ammatteja. Monella haave oli muuttunut useaan otteeseen peruskoulun tai toisen asteen tutkinnon aikana.

Kuva tämän hetkisestä toiveammattista tai ammatillisesta päämäärästä oli alkanut useimmilla hahmottua suurin piirtein peruskoulun loppupuolella tai lukion tai ammattikoulun keskivaiheilla. Ammattikouluun siirtyneet nuoret olivat ymmärrettävästi joutuneet ajattelemaan tulevaa ammattialaansa aikaisemmin kuin lukioon menneet. Lukio

mainittiinkin yleisesti vaihtoehtona, jonka aikana nuorella oli aikaa vielä miettiä ja hautoa tulevia uravalintojaan. Huomioitavaa on kuitenkin, että samalla tapaa kuin ylioppilaat, myös osa haastatelluista ammatillisen tutkinnon omaavista nuorista mietti vielä aktiivisesti erilaisia uravaihtoehtoja. Yksi haaveili sähköalan tutkinnosta, koska omalla alalla ei tuntunut löytyvän tällä hetkellä töitä. Toinen parturikampaajan koulutuksen suorittanut taas mietti fysioterapeutin koulutukseen hakeutumista.

Kun nuorilta kysyttiin, oliko heistä tunnut missään vaiheessa siltä, että työelämään kohdistuneita valintoja oli jouduttu tekemään liian aikaisessa vaiheessa elämää, lähes kaikki vastasivat kielteisesti. Varsinkin väite siitä, että peruskoulun päättymisen muodostaisi eräänlaisen selkeän päätepisteen, jonka jälkeen nuorella pitäisi olla jo selkeä kuva tulevaisuudestaan, tyrmättiin. Suurempaa eroa yleissivistävän tutkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden välillä ei vastauksista löytynyt. Yhtäläillä ammatillisen tutkinnon suorittaneet kokivat pystyvänsä suhteellisen hyvin vielä valmistumisenkin jälkeen vaihtamaan alaa.

Vielä tässä vaiheessa sallitaan sellainen, että haluaa kokeilla eri aloja ja etsii sitä omaa vaihtoehtoa. Se voi olla vaikeampaa nelikymppisenä.

Kaikille haastatelluille kuva mahdollisesta tulevasta ammatista oli alkanut hahmottua vasta peruskoulun jälkeen joko lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Onkin tärkeätä nähdä nuorten ammatinvalinta eräänlaisena jatkumona tai prosessina, jolla ei ole selkeästi määriteltävää päätepistettä. Näkökulmalla on suora yhteys työelämän muutokseen ja ammattien hybridisoitumiseen. Monissa ammateissa tarvitaan nykyään laaja-alaista, moniammatillista osaamista ja jatkuvaa uuden oppimista. Lisäksi hyvin harvan henkilön työhistoria määrittyy enää pelkästään yhden alan tai työtehtävän ympärille. Ammattia vaihdetaan joustavasti, ja siksi onkin tärkeää, että nuoret ymmärtävät, että yksikään "väärä" ammatinvalinta ei yksiselitteisesti kaada koko työuraa.

Täydellisen ja epätäydellisen työpaikan kuvaukset

Nuoret kuvailivat täydellistä työpaikkaa hyvin yhtenevin tavoin. Ensimmäkin itsensä toteuttaminen työssä oli nuorille tärkeä ominaisuus, tärkeämpi kuin pelkkä hyvä palkka. Tämä on usein todennettu tulos myös muissa tutkimuksissa. Palkan merkitys ei kuitenkaan ole mitenkään vähäinen. Taloudellisen tiedotustoimiston (2012) selvityksessä palkka nousi nuorten arvoasteikossa neljänneksi tärkeimmäksi työelämän tarjoamaksi mahdollisuudeksi. Ensimmäisellä sijalla oli perhe ja vapaa-aika, toisella hyvät työkaverit ja kolmantena työn kiinnostavuus. Tähän tutkimukseen haastatelluista nuorista yksi kertoi suoraan, että jos juuri hänen ikäisenään saisi erittäin hyväpalkkaista työtä, jäisi itsensä toteuttamisen vaatimus kyllä taka-alalle.

Itsensä toteuttamisen lisäksi haastatteluiden pohjalta nousi esiin kolme keskeistä hyvän työpaikan tai työnantajan määritelmää. Ensimmäkin nuoret antoivat erittäin suuren painoarvon työpaikan sosiaaliselle ilmapiirille, hyvälle työkavereille ja hyvälle hengelle. Työyhteisön nuorekkuus oli heidän mielestään aina positiivista, samoin samanhenkinen, positiivinen työporukka.

Toiseksi nuoret toivoivat hyvältä työpaikalta ja työnantajalta tietynasteista joustavuutta, joka käytännössä tarkoitti sitä, että nuoriin luotettiin työntekijöinä, eikä heidän tekemisiään jatkuvasti tarkkailtu tai epäilty. Joustavuuden odotukseen liittyi myös toive siitä, että työnantajaa olisi helppo lähestyä ja hän myös kannustaisi nuorta työnteossa.

Kolmanneksi nuoret nostivat haastatteluissa työpaikan tärkeäksi piirteeksi sen hyvän sijainnin suhteessa asuinpaikkaan. Hirveän pitkälle kotipaikastaan he eivät olleet valmiita työn takia muuttamaan. Varsinkin pääkaupunkiseudulla nuoret ovat hyvin juurtuneita kotipaikkoihinsa ja töitä etsitään harvakseltaan muista kunnista. Vastaavasti pk-seudun ulkopuolelta työnhakeminen pääkaupunkiseudulta on sen sijaan yleisempää. Työnhakeminen kotiseudulta on myös kulttuurinen piirre, joka liittyy mm. suomalaisiin asumismuotoihin. Esimerkiksi Saksassa vuokra-

asuminen on suurissa kaupungeissa huomattavasti yleisempää kuin Suomessa. Tämä mahdollistaa myös joustavamman liikkumisen työnperässä paikasta toiseen.

No sen pitää olla semmonen sopivan kokoinen. Tarpeeksi suuri, että siellä voi niinku edetä johonki suuntaan ja sitten kuitenkin silleen pieni, että siellä kaikki tuntee toisensa, ja pysyy semmonen hyvä henki. Kumminki mitä isompi porukka, niin sitä erikoisempia ihmisiä sinne mahtuu

Mun mielestä on tärkeitä, että työpaikka on sosiaalinen. Sellainen, että kaikki pystyy olemaan yhdessä ja ilman, että heitä sitten arvostellaan siitä. Mielellään tietysti hyvä sijainti. Se, että löytyy mahdollisuuksia toteuttaa itseä. Se, et pääse hyvin kulkemaan työpaikalle. Työnantajan mun mielestä pitää olla ymmärtäväinen ja määrätietoinen ja niin, että pystyy sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin ja myös ymmärtämään sen, että työntekijät eivät ole pelkästään työntekijöitä, vaan ne on ihmisiä.

Työpaikan ilmapiirin tulisi olla avoin ja mukava ja kaikkien tulee tehdä omat työnsä kunnolla.

Hyvä työnantaja on sellane ihmisläheinen ja semmosella suht. rennolla asenteella varustettu, et voi puhua asioista, jos on tarve.

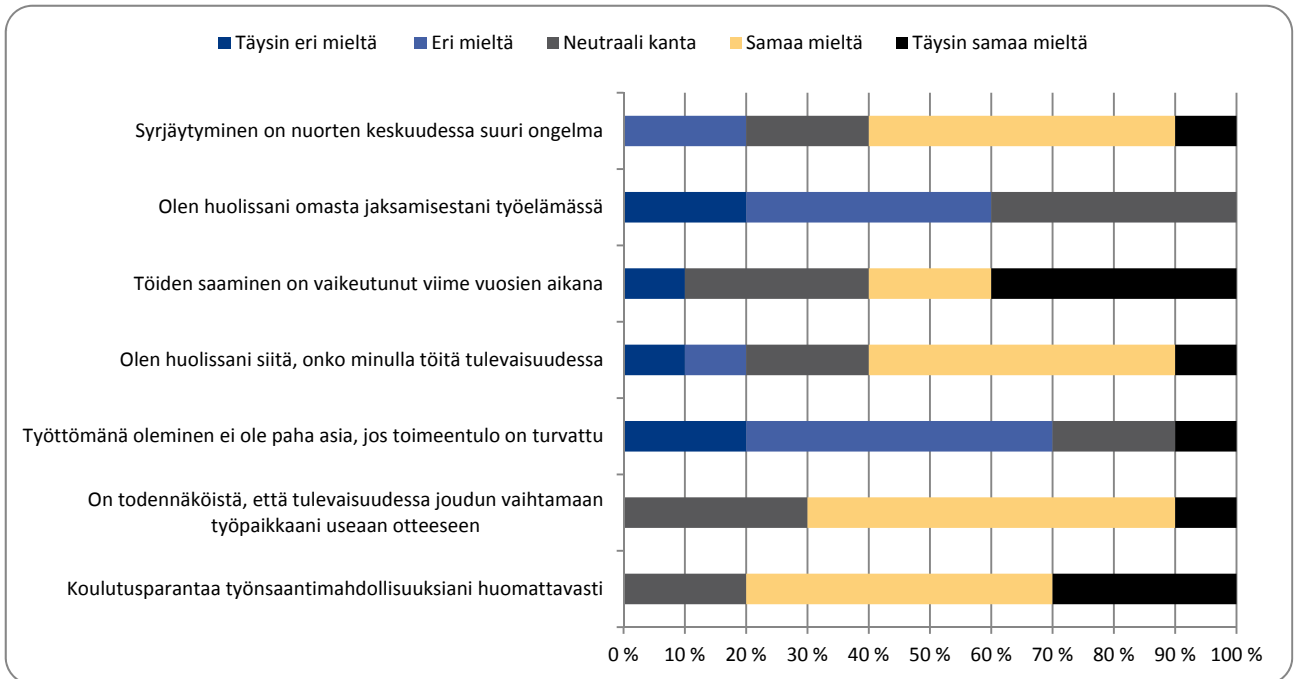
Työnantaja on sellainen, että on reilu ja ajattelee ittersäkin työntekijänä... Eikä oo niin tarkkaa, että syyntätään kaikkea. Että osaa katsoa vähän työntekijänkin näkökannasta sitä [työtä].

Huonon työpaikan piirteisiin nuoret listasivat sellaisia tekijöitä kuin yksitoikkoisuus, huono työilmapiiri ja huono johtaminen. Selkeästi työn yksitoikkoisuus nousi nuorten kannalta kaikkein epämieluisimmaksi yksittäiseksi piirteeksi. Työilmapiiristä nostettiin esiin työpaikkakiusaaminen, epäoikeudenmukainen kohtelu, huonot välit työkavereihin ja työnantaja joka ajattelee työntekijöitään ainoastaan voiton

Työelämään kohdistuvat väitteet

Työtä koskevan teeman lopuksi nuorille esitettiin seitsemän nuorisobarometrissäkin (Myllyniemi 2009) esillä ollutta väitettä liittyen työelämään. Väitteet käsittelivät mm. koulutuksen merkitystä, työttömyyttä ja työnhaku sekä nuorten syrjäytymistä. On syytä muistaa, että oheisen taulukon yleistettävyyys ei haastateltavien pienemmän määrän takia ole samaa luokkaa kuin kyselytutkimuksena suoritettussa nuorisobarometrissä. Tästä syystä kuvion 14 tulokset ovat ainoastaan suuntaa antavia.

Kuvio14. Nuorille esitetyt työelämää koskevat väitteet.

Selkeitä eri mieltä olevia tuloksia tuli väitteisiin ”Työttömänä oleminen ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu” ja ”Olen huolissani omasta työelämässä”. Ensimmäiseen vastasi kielteisesti 7 haastateltavaa kymmenestä (70 %) ja toiseen jaksamisestani kuusi (60 %). Samaiset väitteet löytyvät myös vuoden 2009 nuorisobarometrin häntäpäästä. Omasta jaksamisesta oli nuorisobarometriin vastanneista huolissaan ainoastaan 35 %. Työttömyysturvalla elämiseen suhtautui nuorisobarometrissä myönteisesti taas 41 %. (Myllyniemi 2009)

Haastatteluiden perusteella nuoret olivat kaikkein eniten samaa mieltä väitteiden ”Koulutus parantaa työnsaanti mahdollisuuksiani huomattavasti”, ”On todennäköistä, että tulevaisuudessa joudun vaihtamaan työpaikkaani useaan otteeseen” ja ”Syrjäytyminen on nuorten keskuudessa suuri ongelma”. Kahdeksan kymmenestä oli sitä mieltä, että koulutuksella on suuri rooli työllistymisessä. Myös vuoden 2009 nuorisobarometrissä 90 % vastanneista oli tämän kanssa samaa mieltä. Olen huolissani onko minulla töitä tulevaisuudessa -väitteeseen vastasi nuorisobarometrissä myöntävästi 39 %. Haastateltavien jakauma oli huomattavasti korkeampi. Kuusi kymmenestä oli jossain määrin huolissaan töiden saamisesta.

”Töiden saaminen on viime aikoina vaikeutunut” sai haastatteluissa kaikkein eniten selkeitä samaa mieltä -vastauksia. Muutamalla nuorella oli kokemusta pidempiaikaisesta työhäusta aikaisemmilta vuosilta ja heidän kommentistaan kuului selkeästi läpi, että töitä oli alkuvuodesta 2013 selkeästi vaikeampi saada kuin aikaisemmin. Esimerkiksi työpaikkoja tuntui olleen vähemmän tarjolla ja kielteisiä vastuksia oli tullut enemmän.

Nuorten syrjäytymisestä oli huolissaan kuusi haastateltavaa. Syrjäytyminen miellettiin pääasiassa sosiaalisten verkostojen heikentymiseksi eli syrjäytynyt nuori jättäytyy kaveripiiriinsä ja muiden verkostojen ulkopuolelle, menettää kiinnostuksensa ulkomaailmaa kohtaan tai uppoutuu esimerkiksi liiaksi tietokonepelien maailmoihin.

TE-toimistojen palveluun liittyvä kysymykset

Tässä teemakokonaisuudessa nuorilta pyydettiin kommentteja liittyen TE-toimistojen palveluihin ja osittain myös nuorisotakuuseen. Yksi haastavimmista nuorille esitetyistä kysymyksistä liittyi siihen, millä tavalla yhteiskunnan tulisi heidän mielestään ratkaista nuorisotyöttömyyteen liittyvät haasteet. Vastaukset jakautuivat hyvin moniin ai-

healueisiin. Keskeinen viesti oli kuitenkin se, että nuorten pääsyä työmarkkinoille pitäisi huomattavasti nykyisestään helpottaa.

Teeman alla käsiteltiin myös suoraan TE-toimiston palvelun hyviä ja huonoja puolia mm. työnhaun motivoinnin ja henkilökohtaisen palvelun muodossa. TE-palveluiden piirissä olleiden haastateltavien kanssa keskusteltiin myös palveluiden laadusta ja toimivuudesta. Sinällään palveluita koskevat lausunnot koskevat siis pelkästään työkokeilua. TE-toimistoja koskevan materiaalin suurin anti on siinä, millä tavoin ja millaisia merkityksiä käyttäen nuoret kuvailevat kokemuksiaan. Sinällään esimerkiksi palvelukokemusten arvosanoista ei voida vetää laajalle meneviä johtopäätöksiä tai yleistyksiä koko Uudenmaan nuorten palveluiden tasosta. Viitteellisinä tietoina nämä ovat kuitenkin hyödyllisiä.

TE-toimistoja koskevat mielikuvat

TE-toimiston palvelukokemus alkaa muodostua jo ennen kuin asiakas edes ensimmäistä kertaa astuu toimiston ovesta sisään. Keskeisessä roolissa tässä vaiheessa ovat mielikuvat, joita TE-toimistoon virastona yhdistetään. Mielikuvat voivat olla joko henkilön omien tai kanssaihmisten kokemusten, havaintojen ja mielipiteiden synnyttämiä. Niihin vaikuttaa voimakkaasti myös yleinen asenneilmapiiri. Positiivisen palvelukokemuksen taustalla piilee usein hyvien mielikuvien vahvistaminen ja negatiivisten heikentäminen. Nuorten motivaation kannalta ensimmäisen hyvin sujuneen TE-toimistovierailun painoarvo voi siis olla yllättävänkin suuri.

Näin haastatellut kuvailivat omia mielikuviaan TE-toimistosta ennen vierailua:

No en oikein tiitä, ei oikein ollut kauheesti mitään ennakkokäsityksiä. Totta kai toivoi, että kun meni, että löytyisi peräti saman tien joku työpaikka sieltä. Siellä oli paljon väkeä jonossa silloin kun menin.

Mua hävetti aluksi mennä sinne. Siis mä oon ite semmonen, et haluaisin pärjätä ite, et pärjätä silleen, et mua hävettää kaikki kelat, sosiaalitoimistot ja työkkärit, vaik se on ihan normaalia ja ihan kaikki varmasti käyttää niitä. Tai aluks mulla oli semmonen kuva, et ihmiset, joilla ei oo mitään koulutusta, eikä pärjää elämässä niin ne käy siellä.

Rehellisesti sanottuna kauhean järkyttävän harmaa.

Ihan positiiviset ajatukset siinä mielessä, et varmaan helpommin siinä työllistyy. [Ne] opastaa ja auttaa löytämään työpaikan.

Jossain vaiheessa mulla oli aika semmonen epäilevä asenne sitä kohtaan. Mä ajattelin, että sinne menee vaan kaikki työttömät hakemaan itelleen rahaa, mutta siinä vaiheessa kun koulusta tehtiin opintoretki TE-toimistoon, niin mulle valkeni, että siellä juuri ohjataan tähän työelämään. Odotin aika paljon sitä just, että kertoo mulle eri vaihtoehtoista, mistä mä en muuten välttämättä tietäisi.

No se oli mun ajatuksissa vaan joku semmonen perus, hyvin virallinen pulju, jossa pyöritellään vaan jotakin papereita ja touhutaan jotakin erikoislaatuista, josta kukaan ei oikeestaan ymmärrä mitään.

Nuorten TE-toimistoa koskevia ajatuksia hallitsi selkeästi kuva byrokraattisesta toimistosta, jossa palvelu ei ole kovinkaan henkilökohtaista. Osittain nuorten alkumielikuvat yhdistyivät myös eräänlaiseen häpeään hakea apua ulkopuoliselta taholta.

Yhdessä kommentissa myös pelättiin, että toimiston pyrkivän kontrolloimaa liikaa nuoren työllistymistä esim. työtarjousten kautta. Nuori pakotettaisiin sellaiselle alalle, josta hän ei ole kiinnostunut. Taustalla ovat mm. mielikuvat siitä, että TE-toimiston palvelu ei kohtele asiakasta yksilönä ja työhallinnon asiakkaana nuori menettää osittain oman vaikutusvaltansa suhteessa työllistymiseensä. Nämä mielikuvat osoittautuvat monilla vääriksi.

Mun mielestä mulla oli ehkä vähän negatiivinen kuva sillai, että siellä sitten pyritään löytämään sellainen työ, joka ei välttämättä sitten...Et pyritään etsimään, vaan joku työ, joka ei sitten välttämättä oo sellainen, jonka itse haluis löytää. Mut eihän se sit niin ollu.

Suurimmalla osalla haastateltavista alun negatiivinen muuttui ensimmäisen vierailun jälkeen. Erityisesti mielikuvan parantuminen yhdistyi siihen, että vastoin odotuksia nuoria olikin kohdeltu toimistossa yksilöinä, heidän toiveitaan oli kuunneltu ja heidän päämääränsä sekä elämäntilanteensa oli otettu huomioon esimerkiksi työllisyysuunnitelmaa laadittaessa. Hyvän kokemuksen taustalla oli myös se, että kommunikaatio nuorten kanssa oli tapahtunut heidän omalla kielellään ja tasavertaisesti. Inhimillisuus oli asia, joka nousi ainakin yhden onnistuneen vierailun keskeiseksi tekijäksi.

Kyllä itse asiassa muuttu aika pitkältikin [mielikuva]. No mä sain erinomaista palvelua. Nyt kun mä muistelen, niin palvelu oli kyllä omalla kohdalla erittäin onnistunut. Kun mä menin sinne niin, mä täyttelin niitä jotain työnhakujuttuja ja noin, ja sit se joku tyyppi sanoi mulle että voit mennä tonne yläkertaan, et siellä on joku tällainen nuorten puoli, niinku nuorten työnhakuun keskittyvä homma. No oikei mä menin sinne, niin sit siellä oli kuin olikin tämmänen nuoriin specialisoitunut tyyppi ja se

*olikin sitten tosi hyvä tyyppi ihan ihmisenä. Et se ei ollut mikään semmonen robotti, joka vaan hoi-
taa noita asioita kaavamaisesti ja tietyllä tavalla. Se oli jotenkin hyvin inhimillinen se kokemus, toi-
sin kun mä olin olettanut, sellainen että täytetään vaan paperit ja lähetetään matkaan.*

Mut eihän se ollu paha asia, että meet sinne. Etkä ole luuseri, jos meet sinne.

*Mielikuva kyllä muuttu vierailun aikana. Kyllä siellä pyrittiinkin etsimään semmonen työ, joka itseä
miellyttää*

Kaikilla kokemus ei kuitenkaan ollut yhtä mairitteleva. Yksi haastateltava kertoi, että vierailusta oli jäänyt erittäin vieraantunut tunne. Nuori oli ainoastaan kirjattu asiakkaaksi, mutta minkäänlaista syvällisempää keskustelua häntä askarruttavista kysymyksistä tai työnhakuun liittyvistä epävarmuuksista ei oltu käyty.

*Tuli semmoinen olo että ilmapiiri jollain tavalla masentaa ja lannistaa niitä työntekijöitä ja sitten se
tuntui tarttuvan itteenkin. Sen puolituntia kun siellä istu niin huomasi itellä olevan ihan sellainen
olo, että nyt olen työtön, isolla teellä, mustalla taustalla. Eikä tämä mielikuva muuttunut mihinkään
kokemusten jälkeen.*

Sama henkilö jatkaa:

*Mä ite ajattelen että mulla olisi ollut paljon parempi fiilis, jos työvoimaneuvoja olis ollut, niinku, että
”Joo kyllä ollaan realisteja ja on vaikee tilanne saada töitä, mutta jaksaa vaan aktiivisesti hakea, niin
kyllä jotain tässä keksitään”. Että jotain vastavuoroisuutta olisi kaivannut.*

TE-toimiston puolelta tuleva motivointi ja kannustaminen ovat siis nuoren osalta hyvin tärkeässä roolissa.

TE-toimiston onnistumiset ja heikkoudet haastateltavien näkökulmista

Tuunia Keräsen (2010) laatimassa kyselytutkimuksessa alle 25-vuotiaat nuoret olivat Uudenmaan TE-toimistojen palvelussa kaikkein tyytyväisimpiä sähköisiin palveluihin ja henkilökohtaiseen ohjaukseen ja tapaamisiin virkailijan kanssa. Samoja asioita toivottiin myös TE-toimistoon lisää. Toivelistalla oli myös laajempi informaatio esim. työtömyysturvaan liittyvistä kysymyksistä. (Keränen 2010, 13-16).

Edellä esiin nostetun tavoin, yksi tähän tutkimukseen haastatetuille nuorille tärkeimmistä palvelukokemukseen liittyvistä tekijöistä oli henkilökohtaisuus. Tämä tarkoitti haastatetuille nuorille tunnetta, että heidän ajatuksiinsa kuunneltiin ja heitä kohdeltiin yksilöinä eikä ainoastaan yhtenä asiakkaana muiden joukossa.

Mun mielestä ainakin se, joka mun kanssa asioi, oli ihan asiallinen ja niinku kuunteli ja mulla oli vähän erikoinen tilanne. Oltiin jollain tapaa kiinnostuneita siitä, että minkälaista työtä hakee ja miltä alueelta hakee ja onko autoa käytössä ja onko valmis käymään lisää kouluja. Otettiin se työnhakija huomioon, eikä sitten vaan tarjottu sitä ensimmäistä siivoojan paikkaa, joka sieltä löytyi. Kyllä mun mielestä ainakin yritettiin räätälöidä jokaiselle omannäköisensä työnhaku käyntiin.

[S]anottiin että hae opiskelemaan ja sitten kannustettiin sitten siinä, että mä hain ja menin ite elämässä eteenpäin. Kyllä mun mielestä oli onnistunut ja olihan se hyvä kokemus, että pääsin työkokeiluun. En mä ite olisi edes tajunnut tommosta vaihtoehdosta, jos en olisi käynyt siellä.

Helppoa oli se että mulle kerrottiin suoraan ensinnäkin sieltä työvoimatoimistosta, mitkä mun mahdollisuudet on, kun mä en oikeastaan ite tiennyt niitä. Mä en ollut kuullukaan mistään työkokeiluista ennen kun mä menin työvoimatoimistoon. Ihan ensimmäisellä kerralla kun mä menin käymään, niin tää neuvoja kertoi esimerkkejä omista työkokeiluistaan ja millaista se oli. Että hän oli itsekin ollut sellaisessa. Ja se oli mukava kuulla, että ottaa itsensäkin esimerkiksi siihen tilanteeseen.

TE-toimistossa tiedostettiin se, että kun on ensimmäistä kertaa työnhakijana nii sillee avustettiin eikä mitenkään lytätty tai muuten.

Mulle tuli tosi positiivinen tunne, että on se itselle tosi tärkeä että kohdeltiin yksilönä, eikä silleen yhtenä vaan muiden joukossa.

Henkilökohtaisen ja yksilöllisen palvelun lisääminen on ollut tavoitteena jo vuonna 2005 käynnistyneessä nuorten yhteiskuntatakuussa. Pitkäsen, Ahon, Koposen ym. (2007) yhteiskuntatakuuta arvioineessa tutkimuksessa todettiin, että nuoret kokevat erityisen positiivisesti juuri palvelun henkilökohtaisuuteen, erilaisuuden hyväksymiseen ja yksilöllisiin tilanteisiin paneutumiseen. Oheisessa tutkimuksessa todettiin myös, että vaikka nuoret käyttävätkin taidokkaasti hyödykseen esim. sähköisiä palveluita, ei tarve erityisesti nuorille tarjotulle palvelulle ole vähentynyt. Tarve koskee yhtäläillä niin ammattikoulutettuja kuin ilman ammatillista tutkintoa olevia nuoria. (Pitkänen, Aho, Koponen ym. 2007, 4; 27)

TE-toimiston uuden palvelulinjarakenteen yhtenä tarkoituksena on ollut asiakkaiden palvelutarpeen tehokkaampi huomioiminen. Jokaisella palvelulinjalle asiakkaille on tarkoitus tarjota juuri hänen kulloisenkin tarpeen mukaista palvelua. Nuorten työnhakijoiden kohdalla on kuitenkin muistettava välttää palvelulinjojen siiloutumista eli sitä, että niiden välisistä raja-aidoista tulee liian korkeita. Esimerkiksi vaikka nuorella saattaa päällisin puolin olla kaikki valmiudet omatoimiseen työllistymiseen ilman TE-toimiston suurempaa apua, voi hän tästä huolimatta tarvita tehostettua tukea työllistykseen.

Toinen merkittävä seikka, joka haastatteluissa nousi positiivisen tekijänä esiin, oli nuorille tarjottu informaatio työmarkkinoista ja työnhausta. Positiivinen kokemus ei liity kuitenkaan pelkästään tiedon laatuun, vaan siihen, millä tavalla se nuorelle tarjoillaan. Henkilökohtaisen keskustelun kautta välitetty tieto koettiin aina paremmaksi tavaksi, kuin pelkkä tietopaketin lukeminen.

Erityisesti monella haastatellulla ylioppilaalla tiedot työmarkkinoista, työnhakuun liittyvistä tekijöistä sekä työttömyysturvasta olivat omien sanojen mukaan vähäiset. Ammattikoulututkinnon suorittaneilla tietoa työmarkkinoista oli jo hieman enemmän. Jo aikaisemmin tässä raportissa on tuotu esiin, että haastatellut kokivat kaikkein hankalimmaksi asiaksi työnhaussa mm. siihen liittyvän byrokratian ymmärtämisen ja kontaktien saamisen työnantajiin.

Käynti sujui hyvin, ei siinä mitään kaikki meni moitteettomasti. Selkeät ohjeet ja ei tarvinnut jonottaa. Sain keskustelun aikana kaiken tarvittavan tiedon mitä tarvitsin.

Virkailijat osasivat neuvoa tärkeissä asioissa ja heiltä löytyy hyvin tietoa mm. koulutuksesta ja työpaikoista

Se oli hyvä kun sieltä sai informaatiota. ja mun oli lähinnä pakko mennä sinne, koska mä en muuten olis saanut työttömyyskorvausta liitosta. Palvelut oli kans ihan tärkeitä.

Yleisesti kymmenen haastateltua nuorta antoivat TE-toimistosta saaduille kokemuksille kouluarvosanan 6,9. Medi-aani eli yleisin annettu arvosana oli kuitenkin 9. Yleisarvosanaa pudotti muutaman nuoren huonompi palvelukoke-mus.

Kahdeksan. Jos alku olisi ollut aktiivisempaa ja työtarjouksia olisi tullut, niin arvosana olisi vielä pa-rempi.

Kahdeksan. Kuitenkin se, että vastaanotetaan ja hoidetaan, niin kyllä sieltä suurin osa on sen työ-paikan löytänyt ja osa varmaan jotakin uuttakin oppinut. Ilman muuta, jos nyt jäis työttömäksi, niin ilmoittaudun sinne saman tien jo pelkästään sen työttömyysetuudenkin takia

Neljä. Itse sain kyllä huonoa palvelua TE-toimistossa. Siihen liittyen ihan kaikilta osa-aluilta voisi parantaa sitä. Työvoimaneuvoja ei keskustellut yhtään mistään asioista. Hän halusi käydä läpi ai-noastaan paperit ja kirjasi ne sitten omaan järjestelmään. Kysy ainoastaan, onko tarvetta lisäkou-ltuttautumiselle. Ei ollut mitenkään henkilökohtaista se palvelu.

Yhdeksän.

Hyvien arvosanojen taustalla piili lähes yhdenmukaisesti nuoren kokemus siitä, että häntä oli kuunneltu ja hänen yksilöllinen tilanteensa oli virkailijan tapaamisen aikana otettu huomioon.

Nuorisotakuun merkitys haastatelluille

Nuorisotakuu yksittäisenä käsitteenä ei ollut nuorille juurikaan tuttu. Tämä hankaloitti takuun suoraan havaittavien vaikutusten arviointia huomattavasti. Osa haastatelluista oli kuullut nuorisotakuusta TE-toimiston asiantuntijalta, osa taas muuta kautta. Suurimmalle osalle nuorisotakuu oli kuitenkin täysin uusi käsite.

Vaikka sisällöllisesti nuorisotakuusta ei tiedettykään, mitään olivat monet kuitenkin olleet osallisina siihen sisälty-viin käytännön toimenpiteisiin. Työnhakusuunnitelma oli tehty lähes kaikille, vaikka osalla sen sisältö oli suhteelli-sen suppea, osittain johtuen nuorten yksilöllisistä tilanteista. Lisäksi kolmelle haastateltavalle oli tarjottu työkokei-lua kolmen kuukauden sisällä työttömyyden alkamisesta. He kaikki olivat ottaneet paikan vastaan.

Kaikki haastatellut nuoret suhtautuivat erittäin positiivisesti nuorisotakuun sisältöön, kun se heille selvennettiin. Osa kuitenkin ilmaisi lievän skeptisyytensä siitä, kuinka mahdollista takuun kaikkiin tavoitteisiin pääseminen todel-lisuudessa on.

Millaisia ehdotuksia nuorilla oli?

Tärkeimpänä kysymyksenä nuorille esitettiin mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä siitä, millä tavalla heitä pitäisi työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä pyrkiä auttamaan. Nuorten tarpeet vaihtelivat suuresti, mutta kohdistuivat pääasiassa TE-toimistoon, työnantajille ja laajemmin koko yhteiskuntaan.

TE-toimistoilta toivottiin mm. henkilökohtaista ja pitkäkestoista palvelua, enemmän aktiivisuutta nuoren suuntaan esimerkiksi työtarjoajien tai oppisopimuspaikkojen merkeissä sekä sähköisten palvelujen ja tiedon saannin selkeyttämistä ja modernisointia. Jo aikaisemmin muutama nuori oli tuonut esiin vaikeuden prosessoida työnhaun alussa saatavaa suurta tietoa yhdellä kertaa. Yksi ehdotti tähän yksinkertaisena parannuksena sen, että toimiston omat verkkosivut olisivat selkeät ja esimerkiksi pelkästään nuorille työnhakijoille kohdennettu tieto löytyisi kootusti omalta alueeltaan. Vaikka kaikki haastatellut nuoret olivat käyneet katsomassa TE-toimiston pakollista työnhakuinfopakettia, ainoastaan harva kuitenkin mainitsi sen haastattelussa.

[TE-toimiston] sähköisellä puolella tärkeitä on, että tieto olisi paljon selkeämmin saatavilla, nyt ne löytyvät liian monen mutkan kautta.

En mä oikeastaan tiedä mitä mä olisin kaivannut. Kyllä oli tällä tavalla ihan hyvä. TE-toimistosta osasivat infota aika hyvin kaikki tommoset perusjutut. Vähän siinä kuitenkin tippu kärryiltä kun ekaa kertaa oli siellä, kun tuli vähän liikaa informaatiota yhdellä kertaa. Kuitenkin he osasivat auttaa.

Työnantajilta toivotut asiat liittyvät keskeisesti nuoriin kohdistuneisiin odotuksiin työntekijänä. Työnantajilta toivottiin esimerkiksi suurempaa rohkeutta työllistää nuoria. Lisäksi toivottiin, että työnantajat eivät antaisi niin suurta painoarvoa palkattavan henkilön työkokemukselle. Nuorilla tätä kokemusta on usein vielä vähän, eikä sitä myöskään synny ellei mahdollisuuksia anneta enemmän.

No siis varmaan sitä avoimuutta työnantajilta, et ei pitäis olettaa että kaikki on saman tien hyvin, koska eihän kukaan niinku voi osata, ei niinku kirjoista opita sitä käytäntöä, et varmaan sitä. Mun mielestä työnantajat liikaa sitä kokemusta kattoo.

Työnantajien pitäisi ottaa paremmin ottaa nuoret huomioon. Et mehän ollaan se tulevaisuus, et jos meitä ei oteta huomioon niin eihän täällä kohta oo ketään tekemässä hommia.

Jos saatas yrittäjät ja firmat hankkimaan jengii töihin. Et jos vaan saatas jotenki taottu niille, että nuoriikin pitää työllistää. Koska mun henkilökohtainen fiilis on, että yrittäjät pelkää ottaa nuoria töihin ehkä siitä syystä, ettei oo sitä työkokemusta. Jos sitä saataisiin, jotenki madallutettua sitä kynnystä, että ne oikeesti ottais vähän nuorempaa väkeä töihin, ettei tarviis aina olla sitä plus yhden vuoden kokemusta jota kaikilla ei tietenkään ole, niin jos sitä saataisiin madallettua

Kolmantena tekijänä moni haastateltava nosti esiin toiveen tiiviimmästä koulun ja työelämän välillä. Oppilaitoksilta toivottiin laajempaa perehdyttämistä niin työelämän perussääntöihin kuin katsauksia erilaisiin uravaihtoehtoihin. Erityisesti toive koski vaihetta, jolloin nuoret joutuvat tekemään valintoja toisen asteen koulutuksen suhteen. Lisäksi ammattikoulun ja lukion välistä raja-aitaa toivottiin madallettavaksi. Yksi haastateltava ehdotti lukioon ja ammattikoulunvälille vapaaehtoista oppilasvaihtoa, joka mahdollistaisi laajemman näkökulman hahmottamisen. Lisäksi hän toivoi ammattikoululle tyypillisiä työharjoittelumahdollisuuksia myös yleissivistävän koulutuksen puolelle.

Lisäksi kaksi haastateltavaa toi esiin työntekomahdollisuuksien helpottamisen opiskelun ja työttömyyden aikana esimerkiksi puuttamalla työttömyysturvan tai opintotuen ehtoihin.

Mun mielestä tommosen perehdyttämisen voisi aloittaa paljon varhaisemmin kuin nyt. Esim. jo koulussa. Toisen asteen koulu, mikä hyvänsä se onkin, niin siellä voisi olla joku tällainen valinnainen tai tutkintoon kuuluva kurssi, jossa pääsisi näkeä vähän, millaista työn tekeminen on käytännössä ja pääsis niinku tutustumaan eri aloihin vielä ennen ku joutuu tekemään niitä valintoja siellä peruskoulussa.

Kyl se varmaan jotenki liittyy näihin koulutuspaikkoihin. Vaikee kenenkään nähdä etukäteen mitkä koulutuspaikat tulee yhteiskunnalle tärkeiksi. Missä vastaisuudessa tarvitaan työntekijöitä. Ehkä ongelma liittyy laajemmin sellaiseen asenneilmapiiriin, että jonnekin terveydenhuollon tai sosiaalihuollon puolelle, jossa tarvittaisiin työvoimaa sinne ei löydy niitä työntekijöitä. Se on semmosta asennevammaa myös nuorilla.

Olisi hienoa tarjota esim. ammattikouluissa mahdollisuuksia kokeilla joitakin lukio-opintoja ja lukiossa päinvastoin, näin olisi helpompi arvioida, mikä ala tai ammatti vaikuttaisi kiinnostavalta. Myös lukion ja ammattikoulun välillä tapahtuva opintopaikanvaihto, esim. lukioista ammatilliselle linjalle tai ammattikoulusta lukioon pitäisi olla helpompaa. Lukioiden pitäisi myös mielestäni sisällyttää työharjoittelujakso- tai jaksoja opiskelusuunnitelmaansa, näin myös lukiossa opiskelevat saisivat työkokemusta, samalla tavalla kuin ammattiin opiskelevat, opintojen sivussa

Mun mielestä pitäisi enemmän kannustaa työnhakuun, mahdollistaa se, että esim. opiskelun aikana voi tehdä työtä. Esim. käytännössä kielletään työn tekeminen kokonaan opiskelun aikana tavalla joka ei sitten kannusta.

Mun mielestä esimerkiksi noi työttömyystuet, et kun ne on vähän silleen et jos teet ihan pikkaisen töitä, niin todennäköisesti tulee yhtä paljon tuloja kun että ois kokonaan työtön. Mun mielestä pitäisi olla pieni mahdollisuus että siinä tienaisi pikkaisen enemmän. Et jos on vaikka vain viikonloppuisin töissä, niin siitä saisi vähän enemmän rahaa kuin kun olisi työtön.

Nuorten ja TE-toimistojen yhteistyötä tukevia näkökulmia

Nuorten ja TE-toimiston yhteistoiminnan kannalta on tärkeää ymmärtää, että alle 25-vuotiaat nuoret ovat palvelutarpeiltaan hyvin heterogeeninen ryhmä. Heidän aikaisempi taustansa, nykytilanneensa ja tulevaisuuden haaveensa voivat vaihdella hyvin suuresti. Joillekin työelämän säännöt ovat ennestään hyvinkin tuttuja, toiset taas kyllä tietävät, mihin haluaisivat päästä, mutta kaipaavat apua päämääränsä saavuttamisessa. Kolmansille työelämä saattaa olla täysin vieras maailma.

Suuri osa alle 25-vuotiaista nuorista on ikävaiheessa, jossa työelämään kohdistuvat päämäärät ovat vasta muovautumassa. Nuorille on annettava mahdollisuus tehdä itsestä hyvältä tuntuja valintoja korostamalla myös, että yksi "vääräksi" osoittautunut koulutus- tai uravalinta ei kaada koko työuraa. Nuorten työnhaku täytyisi nähdä jatkuvasti muovautuvana jatkumona, ei tarkkaan rajattuna janana.

TE-toimiston palvelulinjauudistuksen yhtenä peruspilarina on ollut, että asiakkaille pyritään tarjoamaan tehostetusti juuri heidän oman tilanteensa kannalta olennaisia palveluita. Jotkut pärjäävät täysin ilman apua, jotkut taas tarvitsevat sitä hyvinkin paljon. Nuorten kohdalla ammatillinen tutkinto on tärkeä palvelulinjalle sijoittamisen kriteeri.

On kuitenkin muistettava, että nuorten joukosta on paljon henkilöitä, joiden ulkoiset työllistymismahdollisuudet ovat hyvät, mutta joiden oma kokemus tuentarpeesta on kuitenkin tosiasiaa laajempi. Nuorten todellinen palvelutarve voi myös olla piilotettu, niin ettei nuori välttämättä edes itse tiedosta sitä. Jokaisen nuoren työnhakijan kohdalla

on siis olennaista selvittää perinpohjaisesti heidän yksilöllinen tilanteensa. Tässä mielessä TE-toimistossa tehtävällä alkukartoituksella on nuorten kohdalla erittäin tärkeä rooli. Tiivis yhteydenpito nuoreen on välttämätöntä.

Nuorten palveluntarpeen moninaisuus on syytä ottaa huomioon niin, etteivät nuorten palvelut siiloudu liian tarkasti eri palvelulinjoille, niin että esimerkiksi yhden linjan asiakas jää vaille itselleen tarpeellisista, mutta toisen linjan valikoimaan kuuluvaa palvelua.

Nuorten ja TE-toimiston yhteistyön kannalta on syytä alleviivata, että TE-toimiston on yleensä ensimmäinen viranomaistaho, jonka nuori työnhaun kynnyksellä kohtaa. Tämän tapaamisen hengellä ja sen aikana syntyneellä vaikutelmalla voi olla suuriakin vaikutuksia nuorten mielikuviiin toimiston toiminnasta, mutta myös laajemmin nuoren työnhakumotivaatioon. Hyvä palvelukokemus motivoi ja kannustaa aktiiviseen työnhakuun. Huono kokemus voi vastaavasti heikentää nuoren tavoitettavuutta ja pahimmassa tapauksessa edesauttaa hänen ajautumistaan yhteiskunnallisten palveluiden ulkopuolelle. Tästä näkökulmasta sekä alkukartoituksen että erilaisten asiantuntijatapaamisten rooli palvelutapahtumina korostuu.

Niin tässä kuin aikaisemmin julkaistuissa tutkimuksissa on tuotu esiin, että nuoret odottavat palvelultaan henkilökohtaisuutta, eli tunnetta että heitä kunnioitetaan ja kuunnellaan yksilöinä ja heidän henkilökohtaisia päämääriään arvostetaan. Lisäksi henkilökohtaisuus tarkoittaa sitä, että nuoren kanssa kyetään kommunikoimaan tasavertaisesti. Henkilökohtaisuuden paine keskittyy koko nuoren asiakashistoriaan, ei pelkästään ensimmäisiin tapaamisiin.

Lisäksi haastatteluista nousi esiin työelämää koskevan tiedon rooli nuorten työnhaussa. Muutama haastateltava kommentoi vuoden alussa, että TE-toimiston sähköisellä puolella juuri nuoria koskevaa tietoa oli hankala löytää. Muutama taas kertoi ensimmäisen tapaamisen aikana saadun tietomäärän olleen niin suuri, että sitä oli vaikea sisäistää yhdellä kertaa. Haastetta lisää se, että tiedon määrä on ylipäättänsä yhteiskunnassa lisääntynyt samassa suhteessa uusien tiedonhaun kanavien myötä. Tietomäärän lisääntyminen kuitenkin aiheuttaa sen, että kunkin tilanteen kannalta relevantin tiedon siivilöiminen tietomassasta käy vaikeammaksi. TE-toimiston uusilla verkkosivuilla nuorten palveluja koskevat tiedot on tällä hetkellä eritelty hyvin omaksi kokonaisuudekseen. Henkilökohtaisesti tarjottu tieto otettiin aina paremmin vastaan kuin pelkkä kirjallinen tietopaketti.

Laajempaan työelämää koskevänä kysymyksenä nuoret nostivat esiin työnantajien kohonneet osaamisvaatimukset. Osa haastateltavista oli kokenut, että työnantajat vaativat nuorilta työnhakijoilta esimerkiksi liian pitkää työkokemusta. Työelämän osaamisvaatimukset ovat viime vuosien aikana jatkuvasti kasvaneet. Varsinkin pidempiaikaisen työsuhteen löytäminen pelkällä peruskoulu- tai ylioppilastutkinnolla saattaa olla haastavaa. Lisäksi viime vuosina työmarkkinoita vaivannut taantuma on myös heikentänyt nuorten työllistymistä. Heikkojen suhdanteiden aikana työnantajat uusivat määräraikaisia työsuhteita vähemmän. Suuri osa nuorista on juuri näissä työsuhteissa. Nuorten osaamisvaatimuksissa onkin kyse laajemmasta yhteiskunnallisesta ilmiöstä ja asenteesta, jonka muuttuminen tapahtuu hitaasti.

Lopuksi

Tässä tutkimuksessa on käsitelty sekä tilastojen että haastatteluaineiston valossa nuorisotyöttömyyden tilannetta vuoden 2013 alkuvuoden tilanteen valossa. Tutkimuksessa lähdettiin liikkeelle vuoden 2013 alussa voimaan astuneesta nuorisotakuusta. Nuorisotakuun pyrkimyksenä on kyetä tarjoamaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle tai alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työpaikka tai paikka TE-palveluissa kolmen kuukauden sisällä työttömyyden alkamisesta. Nuorisotakuu on hallitukselta poikkeuksellisen laaja panostus nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tutkimuksessa oli tavoitteena tarkastella sekä tilastollisesti nuorten työnhaun toimintaympäristöä Uudellamaalla että haastatella kymmentä nuorisotakuun piiriin kuuluvaa nuorta työnhakuun ja työttömyyteen liittyvistä teemoista. Sekä toimintaympäristöanalyysi että haastattelut rakensivat kuvaa siitä, millaisessa tilanteessa alle 25-vuotiaat työttömät vuonna 2013 ovat Uudellamaalla.

Työllisyyden näkökulmasta tarkasteltuna nuorisotakuun käynnistymisajankohta oli hyvin haasteellinen. Nuorisotyöttömyys oli Uudellamaalla kääntynyt jo vuoden 2012 alkupuolella lievään nousuun. Vuoden 2013 alussa tilanne kuitenkin kärjistyi alle 25-vuotiaiden työttömyyden noustessa vuoden ensimmäisillä neljänneksillä reilut 25 %. Heinäkuun 2013 lopussa Uudellamaalla oli työttöminä työnhakijoina vajaa kymmenen tuhatta nuorta. Koko vuoden 2013 ensimmäisen puoliskon aikana nuorisotyöttömiä oli keskimäärin 27,8 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Työttömyyden kasvu on sidoksissa uudelleen heikentyneisiin suhdanneodotuksiin. Vuonna 2008 alkaneen taantuman vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti teollisuus- ja rakennussektorin toimialoille. Nykyisessä vaiheessa taantuman vaikutukset ovat kuitenkin alkaneet näkyä myös palvelualoilla ja kaupansektorilla, joilla työskentelee runsaasti nuoria. Taantuman vaikutuksesta mm. määräraikaisten työpaikkojen määrä on laskenut, mikä vaikeuttaa erityisesti nuorten työllistymistä. Kansainvälisessä mittakaavassa taantumassa on tapahtunut jo käänös parempaan, mutta positiiviset vaikutukset näkyvät Suomessa hieman jälkijättöisesti.

Taantuman lisäksi nuorisotakuun käynnistymistä hidasti sen sijoittuminen samaan ajankohtaan kahden muun suuren hallinnollisen uudistuksen kanssa. Ensinnäkin TE-toimiston organisaatorakenne uudistettiin vuodenvaihteessa. Uudenmaan alueella entisten kahdeksan TE-toimiston tilalle muodostettiin yksi Uudenmaan TE-toimisto. Uudistuksen myötä myös fyysisten toimipaikkojen määrä väheni kymmeneen. Lisäksi organisaatiota uudistettiin ottamalla käyttöön kolmesta erillisestä palvelulinjasta koostuva malli. TE-toimisto ei myöskään ole ollut yksin muutosten kourissa. Monissa kunnissa on käyty samantasoisia prosesseja, kuten myös oppilaitosten ja muiden palveluntarjoajien piirissä. Osittain tämä on johtanut siihen, että on täytynyt luoda aikaisempien yhteistyöverkoston tilalle uusia.

TE-toimiston organisaatorakenteen lisäksi vuoden alussa uudistui laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, mikä vaikutti mm. TE-toimistojen palveluvalikoimaan. Lain avulla onnistuttiin yksinkertaistamaan työnvälityksen toimintoja, mutta uudistusten ohjeistaminen ja niiden omaksuminen on vienyt aikaa eri verkostoissa.

Tutkimusta varten tehty toimintaympäristöanalyysi maalaa kuvaa nuorisotyöttömyyden hyvin vaikeasta tilanteesta Uudellamaalla. Koulutusryhmittäin nuorten kasvava työttömyys on kohdistunut etenkin keskiasteen tutkinnon suorittaneisiin. Suurin osa (51 %) vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla työttöminä työnhakijoina olleista alle 25-vuotiaista kuului tähän ryhmään. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuus tästä ryhmästä oli n. 75 % ja yleissivistävän tutkinnon suorittaneita 25 %. Koko ryhmä on kasvanut vuoden sisällä n. 39 %

Ammattiryhmän osalta puolet nuorista kuului vielä ilman sijoitusammattia olevien ryhmään. Tämä ryhmä on alkuvuodesta kasvanut määrällisesti eniten. Suurin varsinainen ammattiryhmä nuorten keskuudessa olivat teollisuuden

työntekijät. Heitä oli työttömien joukossa keskimäärin 18 % ja kasvua vuoden takaiseen oli tapahtunut 41 %. Voimakkaimmin oli kuitenkin viime vuodesta kasvanut palvelualoilla työskennelleiden nuorten työttömyys (46 %).

Työhallinnon tuloksellisuutta mittaavat mittarit ovat myös kokeneet alkuvuodesta 2013 suuria heilahduksia. Varsinkin nuorten työttömien virtaa yli 3 kuukauden työttömyyteen mittaava lukema on noussut. Kun vielä vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla kyseinen virtaamaprosentti oli Uudellamaalla keskimäärin 14,5 %, oli se vuonna 2013 kohonnut 22,7 %. Tämä tarkoittaa sitä, että keskimäärin reilulla viidenneksellä työttömäksi jääneistä nuorista työttömyys jatkuu vielä kolmen kuukauden jälkeen.

Nuorten työttömyyden kesto on kuitenkin edelleen huomattavasti lyhyempiaikaista kuin kaikkien työttömyyksien kestot. Vuoden 2013 nuorten työttömyys kesti Uudellamaalla keskimäärin yhdeksän viikkoa kun kaiken kaikkiaan työttömyyksien kesto on Uudellamaalla 41 viikko. Nuorten lyhyempi työttömyys selittyy osittain sillä, että nuoret ottavat esimerkiksi helpommin vastaan lyhytaikaisempia työtehtäviä tai hakeutuvat palveluiden piiriin.

Virtaamaprosenttiin nousun yhteydessä nuorten aktivointiaste eli lukema, joka mittaa TE-palveluissa olevien nuorten osuutta työttömien ja palveluissa olevien nuorten yhteissummasta, on laskenut. Vielä vuoden 2012 ensimmäisellä puoliskolla nuorten aktivointiaste Uudellamaalla oli keskimäärin 38,4 %. Vuoden 2013 alkupuoliskolla se oli tippunut 32,9 %. Muutos johtuu osittain työttömien osuuden nopeasta noususta vuoden alussa, mutta mahdollisesti myös TE-palveluiden uudistukseen liittyvästä alkukankeudesta.

Toimintaympäristöanalyysin rinnalla tutkimusta varten haastateltiin kymmentä vuoden alussa työttömäksi jäänyttä nuorta. Jokainen haastateltava kuului ikänsä ja työmarkkina-asemansa johdosta nuorisotakuun piiriin. Haastattelurunko koostui kolmesta teemasta, joissa ensimmäisessä käsiteltiin nuorten omia kokemuksia liittyen työnhakuun ja työttömyyteen. Toisen teeman alla tarkasteltiin työnmerkitystä nuorten elämässä ja kolmannessa TE-toimistojen ja nuorten välistä yhteistyötä.

Ensimmäisen teeman kautta hahmottui kuva nuorten selkeästi vaikeutuneesta työnhakutilanteesta. Teeman sisällä tätä pohdittiin mm. työttömyyteen liittyvien pelkojen kautta. Hyvänä uutisena kovinkaan moni haastateltava ei kerhtonut juurikaan olleensa peloissaan työttömäksi jäämisestä. Turhautuminen vaikeaan työtilanteeseen oli voimakkaampi tunnetila. Monella turhautuminen liittyi myös siihen, miltä kantilta työnantajat tulevaisuudessa tarkastelevat nuoren tiedoissa näkyvää työttömyysjaksoa. Haastavimmaksi nuoret olivat kokeneet sen, että työllistymisen taakeena näytti monen työnantajan taholta olevan korkea työkokemus. Tätä nuorilla ei yksinkertaisesti hirveästi ole. Kaikki nuoret olivat hakeneet työtä aktiivisesti omia suhteitaan ja TE-toimiston palveluita apunaan käyttäen. Haastavimmaksi työnhaussa oli koettu erityisesti alkuvaiheen suuri tietomäärä.

Toisessa teemassa käsiteltiin tarkemmin työn merkitystä nuorille. Jokainen nuori koki työn hyvin tärkeäksi oman elämänsä kannalta. Kuvaukset liittyivät keskeisesti siihen, että työn kautta nuori kokee olevansa osa yhteiskuntaa. Työ luo siis nuorelle turvallisuutta ja vakautta. Hyvissä työpaikoissa nuoret arvostivat erityisesti positiivista työyhteisöä, joustavaa esimiestaitoa ja työpaikan sijaintia suhteessa nuoren asuinpaikkaan. Huono työpaikka vastaa vasti piti sisällään yksitoikkoista työtä ja epäoikeudenmukaista kohtelua.

Viimeisessä teemassa keskityttiin nuorten ja TE-toimiston väliseen yhteistyöhön. Yleisesti TE-toimiston palvelu sai haastatelluilta kouluarvosanaksi 6,9. Yleisin arvosana oli kuitenkin 9. Mielikuva TE-toimistosta oli hyvin monella nuorella voimakkaan väritynyt ennen asiakkuuden alkua. Toimisto koettiin byrokraattiseksi virastoksi, jossa nuoret pakotetaan hakemaan töitä, joita he eivät välttämättä halua. Suurimmalla osalla mielikuva muuttui asiakkuuden myötä, ei kuitenkaan kaikilla. Positiiviseen muutokseen vaikuttivat ensisijaisesti nuorten saama henkilökohtainen palvelu sekä tasavertainen ja inhimillinen kommunikointi nuoren kanssa. Negatiivisen mielikuvan vahvistamiseen taas vaikutti erityisesti se, että asiakkaita oli kohdeltu kuin liukuhihnalla.

Nuorisotakuun merkitys oli jäänyt nuorille vielä vuoden 2013 keväällä hieman etäiseksi. Kaikki kuitenkin suhtautuivat nuorisotakuuseen hyvänä, mutta haasteellisena päämääränä. Nuorilta saatiin myös muutamia suoria ehdotuksia heidän työllisyystilanteensa kohentamiseksi. Osa toivoi tiiviimpää yhteistyötä koulun ja työelämän välille mm. erilaisten työpaikkakatsausten muodossa. Myös ammattikoulun ja lukion rajapintaan toivottiin yhden ihmisen taholta muutoksia. TE-toimistojen henkilökohtaisen palvelun vahvistaminen nousi esiin lähes kaikissa kommentteissa.

Toimintaympäristöanalyysin ja haastatteluiden perusteella muotoiltiin muutamia ehdotuksia nuorten ja TE-toimiston yhteistyön tueksi. Ensinnäkin on syytä laittaa suuri painoarvo sille periaatteelle, että nuoren palveluntarve selvitetään työnhaun kynnyksellä perusteellisesti. Karkeasti yleistäen lähes jokainen alle 25-vuotias nuori tarvitsee ainakin työnhakunsa alkuvaiheessa kokonaisvaltaista ja pitkäkestoista palvelua, olivat ulkoiset työllistymisedellytyksensä mitkä tahansa. Usein nuori ei edes itse tiedota piilotettuja tarpeitaan ja sitä, miten TE-toimisto voisi häntä auttaa.

Toiseksi on tärkeää, että nuorten koulutus- ja työura pyritään näkemään jatkumona, jota yksittäinen "väärä" valinta ei kaada. Nykyinen työelämä vaati työntekijöiltään usein jatkuvaa oppimista ja uuden omaksumista. Ammattien vaihtamisesta on myös tullut jatkuvasti yleisempää.

Kolmanneksi, koska TE-toimisto on hyvin usein ensimmäinen viranomaistaho, jonka nuori työnhakunsa kynnyksellä kohtaa, on olennaista, että tämän kohtaamisen henki on mahdollisimman positiivinen ja kannustava. Positiivinen kokemus myös motivoi nuorta työnhaussa, negatiivisen kokemuksen vaikutus voi olla päinvastainen.

Neljänneksi nuoret odottavat palvelultaan henkilökohtaisuutta ja pitkäkestoisuutta. He haluavat heidän kanssaan keskustellaan tasavertaisesti ja heidän yksilöllisiä päämääriään arvostetaan. Henkilökohtaisuuden paine keskittyy koko nuoren asiakashistoriaan, niin alkukartoitukseenkin kuin yksittäisiin asiakaspalvelutapahtumiin.

Viidenneksi nuoria koskevan tiedon toivottiin olevan helpommin saatavilla niin, että oleellinen tieto ei huku muun tietomäärän alle. Tietoa toivottiin myös henkilökohtaisen keskustelun kautta, ei pelkästään yksittäisinä tietopaketeina.

Viimeiseksi nuoret peräänkuuluttivat työnantajilta rohkeutta palkata lyhyemmälläkin työkokemuksella varustettuja henkilöitä töihin.

Lähteet

- Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja. 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Dark: Vantaa, 26-49.
- Eurostat 2012. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/main_tables. Tiedot tarkastettu 15.10.2013.
- Helsingin kauppakamari 2013. Helsingin kauppakamarin kesätyöpaikkakysely 2013, Helsingin kauppakamari: Helsinki.
- Hämäläinen, Kati & Hämäläinen, Ulla. 2012. Matkalla maailmalle. Nuorten työttömyyden esiintyvyys ja kesto. Työpoliittinen aikakauskirja 2/2012. Työ- ja elinkeinoministeriö: Helsinki.
- Katainen I 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011.
- Keränen, Tuunia. 2010. Nuorten palvelukokemukset Uudenmaan ELY-keskuksen alueen TE-toimistoissa. Uudenmaan ELY-keskus: Helsinki.
- Keskinen, Vesa ja Nyholm, Anna Sofia 2012. Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsingin kaupungin tietokeskus: Helsinki.
- Moisio, Elina. 2007. Työn ja elämän uusi henki. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2004. Työ- ja elinkeinoministeriö: Helsinki.
- Myrskylä, Pekka. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ ja yrittäjyys 12/2011. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Työ- ja elinkeinoministeriö: Helsinki.
- Myllyniemi, Sami. 2009. Nuorisobarometri 2009. Opetusministeriö: Helsinki.
- Pitkänen, Sari; Aho, Simo; Koponen, Hannu; Kylmäkoski, Merja; Nieminen, Jarmo ja Virjo, Ilkka. 2007. Ryhtiä ja ruutia nuorten työvoimapaalveluihin. Työministeriö: Helsinki.
- Somero, Riitta. Winqvist, Liisa ja Pulliainen, Harry 2009. Nuoret miehet työelämään – Mitä palveluita ja toimenpiteitä tarvitaan TE-toimistoissa. Työ- ja elinkeinoministeriö: Helsinki.
- Taloudellinen tiedotustoimisto 2012. Nuoret ja työelämä – kaksi eri maailmaa? Taloudellinen tiedotustoimisto: Helsinki.
- TEM/2905/03.01.04/2014. Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa.
- Työnvälitystilasto 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastojärjestelmä. Tiedot tarkastettu 15.10.2013.
- Työvoimatutkimus 2013. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus. Tiedot tarkastettu 15.10.2013.

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 104/2013				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualue				
Tekijät Santtu Sundvall		Julkaisuaika Marraskuu 2013		
		Kustantaja Julkaisija Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja E-vastuualue/ Työllisyys, yrittäjyys ja maahanmuutto -yksikkö		
Julkaisun nimi Kuunnellaanko minua? – Nuorten työnhaun muuttuva toimintaympäristö Uudellamaalla				
Tiivistelmä Tässä tutkimuksessa on kartoitettu nuorten työnhaun muuttuvaa toimintaympäristöä ja nuorten kokemuksia työnhausta, työttömyydestä ja TE-toimistojen palvelusta Uudellamaalla. Työllisyudessa tapahtuneita muutoksia peilattiin nuorten omiin työnhakukokemuksiin sekä vuodenvaihteessa 2013 voimaan astuneeseen nuorisotakuuseen. Toimintaympäristöanalyysi on toteutettu tilastollisesti tarkastelemalla vuoden 2013 ensimmäisen puoliskon aikana työttöminä työnhakijoina olleita alle 25-vuotiaita nuoria. Analyysin kautta hahmottuu vaikea kuva nuorten työllisyydestä Uudellamaalla. Heikkojen suhdanteiden vaikutuksesta nuorten työttömyys kääntyi lyhyen laskun jälkeen uuteen nousuun vuoden 2012 aikana. Jyrkin nousu sijoittui kuitenkin vuoden 2013 alkuun. Toimintaympäristöanalyysissä kartoitettiin työttömien nuorten jakautumista erilaisiin asiakasryhmiin sekä näiden ryhmien sisäisiä muutoksia vuoteen 2012 verrattuna. Lisäksi erityishuomio kohdennettiin työttömyyden aikasarjoihin sekä TE-toimiston mittaristoihin, kuten työttömyyden virtaamatietoihin ja aktivointiasteisiin. Jokaisen lukeman osalta vuoden 2013 tilanne näyttää haastavammalta kuin vielä vuotta aikaisemmin. Toimintaympäristön rinnalla tutkimusta varten haastateltiin kymmentä, ympäri Uuttamaata asuvaa nuorta. Haastattelut jaettiin kolmeen teemaan, joista ensimmäinen käsitteli nuorten työnhaun haasteita sekä työttömyyteen liittyviä asenteita. Toisessa tarkasteltiin työn merkitystä nuorille sekä eriteltiin mm. hyvien ja huonojen työpaikkojen ominaisuuksia. Viimeinen teema keskittyi nuoren ja TE-toimiston väliseen yhteistyöhön. Nuorille annettiin mahdollisuus tehdä suoria ehdotuksia yhteistyön parantamiseksi. Toimintaympäristöanalyysin ja haastatteluiden pohjalta tutkimuksessa luonnosteltiin muutamia näkökulmia jatkopohdinnan avuksi. Keskeisessä roolissa oli nuorten piilotetun palvelutarpeen havaitseminen sekä henkilökohtaisen ja pitkäkestoisen palvelun tehostaminen TE-toimiston eri palvelulinjoilla.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Työttömyys, nuoret, nuorisotakuu, nuorisotyöttömyys, toimintaympäristö, Uusimaa				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF) 978-952-257-892-1	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkkajulkaisu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-892-1	Kieli Suomi	Sivumäärä 45
Julkaisun myynti/jakaja				
Kustannuspaikka ja aika Helsinki			Painotalo	

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 104/2013				
Ansvarsområde Näringar, arbetskraft, kompetens och kultur				
Författare Santtu Sundvall		Publiceringsdatum November 2013		
		Utgivare Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland		
		Projektets finansiär uppdragsgivare Sysselsättning, företagande och invandring		
Publikationens titel Blir jag hörd? – Unga söker jobb under föränderliga förhållanden i Nyland				
Sammandrag Denna undersökning har kartlagt den föränderliga omgivning där unga söker arbete och ungdomarnas erfarenheter av arbetssökning, arbetslöshet och arbets- och näringsbyråernas service i Nyland. Ändringarna i sysselsättningen speglades mot ungdomarnas egna erfarenheter av arbetssökning och ungdomsgarantin, som trädde i kraft vid ingången av 2013. Omvärldsanalysen har gjorts med en statistisk granskning av de unga under 25 år som var arbetslösa arbetssökande under första hälften av 2013. Analysen ger en problematisk bild av ungdomarnas sysselsättning i Nyland. Under 2012 fick de svaga konjunkturerna ungdomsarbetslösheten att öka på nytt efter en kortare nedgång. Snabbast ökade arbetslösheten ändå i början av 2013. Omvärldsanalysen kartlade hur arbetslösa ungdomar delades in i olika slags kundgrupper och förändringarna inom dessa grupper jämfört med år 2012. Dessutom fästes särskild uppmärksamhet vid arbetslöshetens tidsserier och arbets- och näringsbyråns indikatorer, såsom arbetslöshetens flödesuppgifter och aktiveringsgrader. För år 2013 visar varje siffra en mer krävande situation än året innan. Parallellt med omvärldsanalysen intervjuades tio ungdomar, bosatta runtom i Nyland. Intervjuerna delades in i tre teman, varav det första behandlade svårigheter i arbetssökningen samt attityder till arbetslöshet. Det andra temat granskade arbetets betydelse för ungdomarna och specificerade bl.a. egenskaperna hos bra och dåliga arbetsplatser. Det sista temat fokuserade på samarbetet mellan den unga personen och arbets- och näringsbyrån. Ungdomarna fick lägga fram direkta förslag till hur samarbetet kunde förbättras. Utifrån omvärldsanalysen och intervjuerna skisserade man i undersökningen upp några synpunkter för det fortsatta arbetet. Att upptäcka ungdomarnas dolda servicebehov och att effektivisera den individuella och långvariga servicen vid arbets- och näringsbyråns olika service-linjer var i central roll.				
Nyckelord (enligt Allärs) Arbetslöshet, arbetssökning, ungdomar, ungdomsgaranti, ungdomsarbetslöshet, Nyland				
ISBN (tryckt)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (tryckt)	ISSN (webbpublikation)
	978-952-257-892-1	2242-2846		2242-2854
WWW		URN		Språk
www.ely-centralen.fi/publikationer www.doria.fi		URN:ISBN: 978-952-257-892-1		Finsk
				Sidantal
				45
Beställningar				
Förläggningsort och datum			Tryckeri	
Helsingfors				

RAPORTEJA 104 | 2013

**KUUNNELLANKO MINUA?
NUORTEN TYÖNHAUN MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ UUDELLAMAALLA**

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-892-1 (PDF)
ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)
URN:ISBN: 978-952-257-892-1

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus